

Gerçekçi sanattan yana, aydınlanma yolunda, insanın insanı sömürmediği, ayrımcılığın, ayrıcalıkların, din istismarı ve cinsiyetçi yaklaşımların olmadığı, eşitlikçi, barışçıl bir dünya istiyoruz... Tarafsız değiliz...

1 MAYIS EMEK ve DAYANIŞMA GÜNÜ KUTLU OLSUN...

Çocuktum...

Bahar, ilk önce çocukların kalbinde doğardı. Kış çeşmelerinin içinde su tereleriyle birlikte gönüller de yeşerirdi o zamanlar. Bu kış çeşmelerinden biri de bizim bahçemizde, kar altından çıkıp, dumanı tüte tüte akardı.

Her ilkbahar, söğüt dallarına su yürüyüp, bu dallardan dilli düdük yapıldığı zamanlarda, bahçenin çitleri onarılır, çürümüş olanlar yerlerinden çıkarılıp yerine yeni kesilmiş iğde çalıları yerleştirilirdi.

Bir çocuk, ne kadar çocuk olabilirse, ben de bir çocuktum o zamanlar. Karlar kalkmıştı kalkmasına ama dutlar daha yeşermemişti, kayısılar biraz çağla, bademler ha keza öyle. Çamurdan oyuncağlar yapacak kadar küçük ve yalnızdım. O zamanlar çocuk gözüyle her şeye bilendim kendimce.

Çocuk kalbim duyardı, duyduklarından yaratırdı kahramanlarını, korkardı korkulacak mahluklardan. Düşleyerek yaşanırdı o zamanlar, gelecek ne getirecek diye. Televizyonlar girmemişti daha evlerimize. Biz hayal ederek görmek zorundaydık olan biteni. Güzel sesli kadınların ve erkeklerin seslerinden dinlenirdi radyo tiyatroları, arkası yarınlardır...

Olanı biteni anlamak için haberleri, sokaklarda yarım kulak duymak yetiyordu. Hayallerle inşa edilen bir dünya ve içinde bir çocuk: o bendim işte. Anlamalarını bilmediğim sözleri, kafamda canlandırarak yürüyordum hayatın üstüne. Gemerek, jandarma, Türkiye Cumhuriyeti, Deniz Gezmiş ve yoldaşları, İnekli köyü muhtarı, Kızıldere, Mahir Çayan. Sonra Amerika, Kızıl Ordu, Sıcak denizler bilmem daha neler neler ...

Hiç gelmeyecekmiş gibi uzak olan yaz sıcaklarını düşlemek güzeldi. Ve düşledim, yürüdüm sarı sıcak günlere.

O zamanlar devrimciler vardı köyümüzde. Yaylı ayakkabılarıyla dam boyu sıçrayarak, koşuyorlardı devrime. Bazıları Çayan'dı (Ben onu çayan sanırdım, düşmana karşı.), bazıları denizleri geziyordu. Hiç deniz görmemiş bir çocuk olarak, Deniz'i canlandırıyordum gözümde. Ne zaman yalnız kalsam içimde devrimler yapıyordum ona.

Sonradan tarihinin adını öğrendiğim o sabah, işte o sabah çamurlar içinde oynarken duydum "Denizleri Gezen Adam"ı asmışlar diye. Çocuktum... İçim sızlayarak dolaştım akşama kadar. Bir daha hiç unutamadım o günü, yani 6 Mayıs 1972'yi...

Ahmet KINAY

Çocuktum...

Ahmet Kınay / 1

Kuyucaklı Yusuf

Meryem Kınay / 2

Esen Karaküçük / 4

Ceyda Toprak Önsu / 5

Şükran Ceyhan / 6

İsmail Balıkçı / 6

Ezber Bozan Bir Yönetmen

"Michael Haneke"

Beyza Bayraktar/ 7

Şükran Ceyhan/ 9

Aydın Karaküçük / 9

Taylan Kara'yla Söyleşi

Derleyen: Aydın Karaküçük / 10

Şükran Ceyhan / 14

İsmail Balıkçı / 15

Gülay Yeşilipek / 15

Hüray Kılıç / 15

Siyah Duvar

Ceyda Toprak Önsu/ 16

Postmodernizm

Ayten Yılmaz / 21

Gülay Yeşilipek /24

Şükran Ceyhan / 25

Aydın Karaküçük / 25

Çorba (Öykü)

Esen Karaküçük / 26

Emeğin Türküsü (Şiir)

Güldane Bulut / 28

ROMAN

29 Ocak 2022 tarihinde irdelendi.

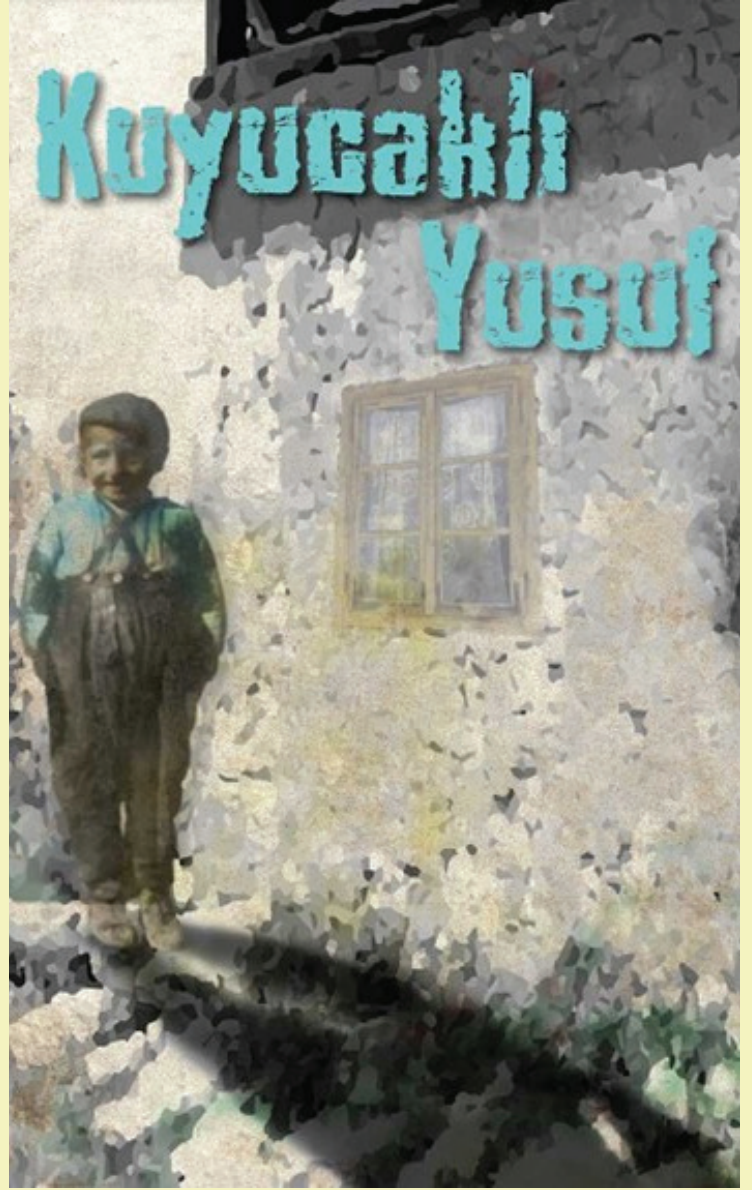
KUYUCAKLI YUSUF **Sabahattin Ali**

Meryem KINAY

Sabahattin Ali'nin yazdığı ilk romandır. Roman ilk önce bazı gazetelerde tefrika edilmeye çalışılmış ama kesintilere uğramış, tamamlanamamıştır. En son Tan Gazetesi romanın tamamını tefrika ettikten sonra roman 1937'de yayınlanmıştır.

Romandaki ilk olay örgüsü, Aydın'ın Nazilli ilçesinin Kuyucak köyünde geçer. Soğuk ve yağmurlu bir gecede köyü basan eşkıyalar, Yusuf'un anne ve babasını öldürürler. Yusuf henüz dokuz yaşındadır. Anne ve babası gözlerinin önünde öldürülmüş olmasına rağmen o, büyük bir soğukkanlılıkla Kaymakam Selahattin Bey'in sorduğu soruları cevaplar. Kaymakam, Yusuf'un kimsesiz olduğunu öğrenince ona acır ve onu evine götürüp evlat edinir. Kaymakamın eşi Şahinde Hanım, Yusuf'u hiç benimsemez. Bu arada Kaymakam Selahattin Bey'in tayini Edremit'e çıkar. Öte yandan kızı Muazzez ve Yusuf kardeş gibi büyürler, ikisi de aynı okula gider. Yusuf okuma yazma öğrendikten sonra okulu bırakır. Yusuf büyüdükçe Muazzez'e karşı derin hisler besler. Muazzez'in de kendisine karşı duygularının olduğunu öğrenir, onun adeta koruyucu meleği olur. Onu bütün kötülüklerle karşı korumaya başlar. Bir gün Muazzez'le kasabadaki bayram yerine giderler. Köyün belalısı olarak nam salmış Şakir, Muazzez'e Yusuf'un yanında laf atar, sarkıntılık yapmaya kalkar. Bu yüzden Yusuf, Şakir'le kavgaya tu-

tuşur ve onu döver. Bütün kasabalı Şakir'in nasıl biri olduğunu bilir ancak, Şakir'in yaptıklarına ses etmezler. Şakir, köyün zengini Hilmi Bey'in oğludur. Hilmi Bey, zengin ve acımasızdır, kendi yanında çalıştırdığı kadınlara sarkıntılık yapacak kadar ahlaksız biridir. Kasabalı paranın ve gücün karşısında susar, gerektiğinde taraf olmaktan kaçınmaz. Öte yandan Hilmi Bey, sinsi bir plan yapar: Kaymakamı içki masasında iyice sarhoş ettikten sonra, kumar oynamasını sağlar. Kaymakam Selahattin Bey, kumar masasından büyük bir borçla kalkar. Hilmi Bey'in amacı Muazzez'i oğlu Şakir'le evlendirmektir. Kaymakam, çaresiz buna boyun eğer, borcuna karşılık kızını Şakir'e vermeye razı olur. Bunu duyan Yusuf, Bakkal Ali'den borç alır, kaymakamın borcunu öder. Ancak bu kez de Muazzez, Bakkal Ali'yle evlenmek zorunda bırakılır. Şakir, Muazzez'i Ali'ye kaptırmamak için Ali'yi düğününde öldürür. Şakir, babasının gücünü ve nüfuzunu kullanarak ceza almaz. Yusuf, istemediği hâlde, kasabanın acımasız, kirli çarkının dişlileri arasında buluverir kendini. Yusuf'a olan kızgın kasabalı zenginler; tehdit, kumar, kadın, para, rüşvet gibi hiç tanımadığı araçlarla Yusuf'un üzerine yürürler. Bütün bu olanlara rağmen Yusuf, pes etmez, Muazzez'le anlaşır birlikte komşu köye kaçıp, orada evlenirler. Şahinde Hanım bu durumdan hiç hoşlanmasa da kaymakam durumdan gayet memnundur. Onlara ev kurmaları için yardım eder. Yusuf'u kaymakamlıkta işe alır. Yusuf bir süre burada çalışsa da aslında mutlu değildir. Bu sırada ne yazık ki Kaymakam Selahattin Bey, bir kalp krizi sonucu hayatını kaybeder. Yusuf karakter olarak yalnızlığı, soğukluğu, sessizliği, kasaba yaşantısına ayak

uyduramaması, haksızlığa karşı durmasıyla köye sığamamaktadır, huzursuzdur. Toplumda kendine yer arar. Toplumsal düzenin gördüğü yükümlülük ve ödevleri yerine getiremediğinden, toplumla uyum sağlayamaz, içten içe huzursuz olur. Yeni gelen Kaymakam İzzet Bey, Şakir'le, Hilmi Bey'in elinde oyuncaktır. Yusuf'u evden uzaklaştırmak için gezici tahsildar yaparlar. Yusuf'un yokluğunda Şahinde Hanım'ın çabasıyla Muazzez de kasabanın oturak alemlerinin müdavimi olur. Bu durumu öğrenen Yusuf kendi evinde düzenlenen alemleri basarak orada bulunan herkesi öldürür. Bu olay sırasında Muazzez yara-

lanmıştır. Yusuf, yaralanan Muazzez'i yanına alarak dağlara çıkar. Muazzez ölür. Onu bir ağaç altına gömdükten sonra Yusuf ortadan kaybolur.

Romanın karakterlerine kısaca bakalım;

-*Yusuf (Kuyucaklı Yusuf)*, gözlerinin önünde anne ve babasının katledilmesinden dolayı, her daim yalnız olduğunu hissettiren, içe kapanık, sessiz, sert karakterli haksızlığa boyun eğmeyen, korkusuz, hayattan bir şey beklemeyen ve amacı olmayan bir karakter olarak karşımıza çıkar. Devletin ve milletin, ahlaki ve ekonomik açıdan tel tel döküldüğü bir zamanda Yusuf, bozulmamış bir nüveyi geleceğe taşıyor olmayı temsil eder.

Muhtemeldir ki, bir sonraki kitapta Yusuf dağlarda, mazlumun yanında duran, zalimlerin korkulu rüyası bir eşkiya olarak karşımıza çıkabilir.

-*Kaymakam Selahattin Bey*, romanın başlarında Nazilli kaymakamı, daha sonra tayinle Edremit kaymakamı olarak karşımıza çıkar. Akli selim aile babası, yumuşak huylu, vicdanlı, görevini layıkıyla yerine getirmeye çalışan biri. Ancak, romanın anlatıldığı yıllar itibarıyla, Osmanlı Devleti'nin genel gidişatına uygun olarak, o da genel bir yılgınlık içinde ailesini, çevresini ve makamını yönetmeye çalışmaktadır.

-*Muazzez*, Kaymakam Selahattin Bey'in kızı, zamanının aile yapısına uygun davranan, yumuşak huylu, annesinin yönlendirmesine açık, aynı evde birlikte büyüdükları üvey abisi Yusuf'a aşiktir. Ancak bunu açıkça söyleyememiştir.

-*Şahinde*, kaymakamın karısıdır. Roman boyunca, yaşadığı hayattan memnun olmayan bir kişidir. Daha çok zenginlik isteyen, hatta bu zenginliğin kaynağının önemli olmadığını her fırsatta kocasına söyleyen biridir. Amaçlarına ulaşmak için Selahattin Bey'i ve onun makamını kullanamayınca, zengin ve şatafatlı hayat sürme emellerine, kızı üzerinden ulaşmaya çalışır. Ahlıksız da olsa sırf zengin ve güçlü olduğu için kızı Muazzez'i, Şakir'e vermek ister.

Romanın diğer kişileri

- Edremit eşrafından zengin Hilmi Bey ve oğlu kasabanın belalısı, ahlıksız, düzenbaz ve gaddarlığı ile bilinen Şakir,

- Selahattin Bey'den sonra yerine gelen düzen adamı, kasabanın zenginleriyle kanun dışı işler tutan İzzet Bey,

- Kendi düğününde Şakir tarafından vurularak öldürülen Bakkal Ali,

- Şakir'in kirli işlerini yaptırdığı Hacı Ethem.

- Şakir'in Ali'yi öldürmesinden sonra hukuki düzmecelerin mimarı Avukat Hami Bey

- Kasabada kirli işlerin rüşvet karşılığı temizlendiği yer olan karakol ve Karakol Komutanı Kadir ve Karakol Çavuşu Cemal.

- Edremit'e dışarıdan gelen, kimsesiz oldukları için Hilmi Bey'e hizmetçi olarak sığınan ve tecavüze uğrayan Kübra ve annesi olarak sayabiliriz...

Son olarak romanın mekan ve zamanı üzerine bir şeyler söylemek gerekirse; Romanda yaşananlar, Nazilli Kuyucak'ta başlayıp, daha sonra Edremit'te geçer. Olayların geçtiği asıl çevre Edremit kasabasıdır. *Sabahattin Ali*, bazen kasabanın dışını, doğayı, bazen evleri, değirmeni ve yaşlı çınarıyla kasaba meydanını, kahveyi, bayram yerini tasvir eder. 1903'te başlayan roman seferberliğin ilânı 1914'ten hemen sonra biter. Buna göre romanda 11 yıllık bir zaman dilimi söz konusudur. Tarihsel anlamda Meşrutiyet'in ilânı, Balkan Savaşı ve seferberlikten romanda kısaca söz edilir ve bunların Anadolu'daki yansımaları üzerinde durulur.

Katılımcı Yorumları

Esen KARAKÜÇÜK - *Kuyucaklı Yusuf*, bir *Sabahattin Ali* klasiği. 1937 yılında yayınlanan roman, Türk edebiyatında "başkaldırı" temasını işleyen ilk roman olarak biliniyor. Romanı *Oğuz Atay*'ın *Tutunamayanlar*'ının ilk halkası olarak kabul edenler de var. Ana karakter Yusuf'un, annesi ve babası eşki-

yalarca öldürüldükten sonra, iyi niyetli bir insan olan Kaymakam Selahattin Bey tarafından evlatlık alınmasıyla olaylar gelişiyor. Ailesinin öldürülüşünün yarattığı travma, Yusuf'u "kötülere karşı başkaldırı ama diğer yandan güçlü ve iyi insan olma isteği" yaratarak şekillendiriyor diyebiliriz. Yeni ailesinde okumak, insanlarla fazla ilişki kurmak istemeyen Yusuf; fazla konuşmayan ancak güçlü karakteri olan biri olarak tanınır. Adeta yaşam karşısında acelesi vardır. Çocuk yaşta büyümüştür o. Kaymakam onu yanında işe alır. Yusuf, dürüst olmanın toplumda değer görmemesinden rahatsızdır. O çevredeki sahtekar ve serserilerden farklıdır. Sadece iki arkadaşı vardır.

Kaymakamın eşi Şahinde, gözü yükseklerde olan doyumsuz ve hırslı bir kadındır. Kızı Muazzez'i zengin eşraftan birisi ile evlendirmek için davetlerde kızı ile birlikte boy gösterme derdindedir. Bir gün Yusuf, Muazzez'e göz koyan zengin eşraf çocuğu Şakir'e yumruk atar. Bu olaydan sonra Şakir Yusuf'tan intikam almayı kafasına koyar. Ardından Yusuf'un ailesinin aleyhine bir dizi olay birbirini izler. Dürüst bir kaymakam olan Selahattin Bey, Hacı Ethem ve Hilmi Bey tarafından tuzağa düşürülerek borçlandırılır. Yusuf'un arkadaşı Ali bu borçtan aileyi kurtarır ancak Şakir tarafından öldürülür. Kaymakam da üzüntüden ölür. Muazzez ile aralarında aşk gelişen Yusuf, nikah kıyarak ailesini korumaya çalışsa da zengin eşraf acımasızdır. Yusuf para kazanma derdinde iken, Muazzez erkeklerin eğlencesi haline getirilir. Yusuf durumu fark ettiğinde evdeki daveti basar, herkesi tabanca ile tararken karanlıkta karısını da yanlışlıkla yaralar. Kaçırarak onu kurtarmaya çalışsa da Muazzez ölür.

Bence Kuyucaklı Yusuf karakteri, çaresiz kalan yoksul bir gencin direnişini verirken, okuyucuya da, ezenler karşısında ezilenlerin yalnız kalmaması gerektiğini, hatta güçleri birleştirmekten başka çare olmadığını düşündürüyor.

Ceyda TOPRAK ÖNSU - Sabahattin Ali, Türk edebiyatının köşe taşı yazarı olarak kalbimizde bir yere sahiptir. Roman ve öykülerini, acıkıcı bir dille soluksuz okurken, kendinizi o sokakta kaç adım attığınızı sayacak halde bulursunuz. *Kuyucaklı Yusuf* romanı da böyledir. Her yaşanan olayla örge, gözünüzün önünde gerçekmişçesine canlanır: 1903 senesi sonbaharında ve yağmurlu bir gecede Aydın'ın Nazilli kazasına yakın Kuyucak köyünü eşkiyalar basar ve bir karı kocayı öldürürler. Evde sedirin köşesinde diz çöküp oturan, sabit bir şekilde bakan çocuğu görürler. Acımasızlığın yarattığı travma daha baştan içimize yerleştirilir. Şimdi çocuğa ne olacak duygusunu yaşamaktan, kendimizden alıkoymayız. Estetik olarak edebiyatçılar tarafından değerlendirildiğinde oldukça yüksek puan alacağı kesindir. Benim fikirlerime gelince, farklı iktidar ilişkilerine acımasızca bir eleştiri vardır. Köyün egemen toplumsal kesimlerin, para ile yarattıkları gücü ve baskıcı acımasız yaşamlarını anlatırken, günümüzde hala devam eden baskıcılıklarından ülke kurtulamamıştır. Kötüyü betimlemiştir. Kısmen daha iyiyi yani iktidarı göz önüne sermiştir. Yazar tamamen kendi siyasal görüşünün neticesince gözlemlerinde taraflı davranmış olabilir. Bir idari amirin bu kadar basiretsiz olması ki kitabın en iyi insanı, evlatlığına bile söz geçirememesi, bir annenin para uğruna kızına yaptıkları, çevrelerindeki herkesin buna göz yumması, evlatlığın kardeşine aşkı, abartılar bana fazla gelmiştir.

Sadece kitabın finalinde yine masum kadınların mağdur olması. Beni etkileyen kısım: Bugün de zorla evlendirilen, kullanılan, kadınlarımız. Başaramadığımız özgürlüğümüz.

Şükran CEYHAN - 29 Ocak'ta irdelediğimiz *Kuyucaklı Yusuf* romanı, *Sabahattin Ali*'nin 1903'lerdeki bir taşra kasabasını anlatır.

Roman, Osmanlı'nın o tarihlerdeki çöküşünün taşradaki yansımalarını anlatması açısından önemlidir. Buradaki, haksız hukuksuz zenginleşme, sermayeyle iyi geçinmeye çalışan devlet kurumları ve bunların karşısında ezilen fakir halk örnekleri oldukça güzel verilir.

Kitapta bana göre zayıf kalan romanın başkarakteri Yusuf'tur. Yusuf'un yaşadığı onca olaya rağmen bir karakter dönüşümü olmamıştır. Bazı eylemlerinin nedenselliği, hem kopuk hem de yeterli etkiyi vermiyor. Ucu açık bırakılmış olaylar ve tipler, ancak romanın üçleme olarak kurguladığı bilgisine dayandırıldığında bir anlam bulmaktadır. Bunu *Sabahattin Ali*'nin biyografisinde verilen bilgi ile öğreniyoruz.

Okuru merakta bırakan: Yusuf'un köyü niçin basılmıştır? Köyde sadece Yusuf'un fakir ana babası neden öldürülmüştür? O günden sonra bu eşkiyaların ne olduğu konusunda hiçbir bilgi verilmemiştir. Yusuf'un daha sonraki hayatında da karşısına hiç çıkmamıştır.

Yusuf yaşadığı travma nedeniyle mi, kendini toplumdan soyutlayan asi, somurtkan ve mutsuz bir çocuk olmuştur? Delikanlı olduğunda ve daha sonraları aşık olduğunda bile herhangi bir coşkulu mutluluk ve sevinç yaşamamıştır. Sanki zorla sürüklenerek yaşadığı hayatı akışına bırakmıştır. Tıpkı eleştirdiği Kaymakam Selahattin Bey gibi... Yusuf'un en etkili karakter eylemi kitabın sonunda Muazzez'i kurtardığı ve dağlara götürdüğü final bölümüdür.

Sabahattin Ali, severek okuduğum bir yazardır. Yukardaki eleştirilerimle kendisine haksızlık etmemek adına *Kuyucaklı Yusuf* un üçlemenin ilk romanı olması nedeniyle, yarım kalmış olmasından kaynaklı sorunları

olduğunu düşünüyorum. Belki de yazar benim yukarıda değindiğim noktalara ikinci ve üçüncü kitapta ışık tutacaktır...

Şu an, maalesef tamamlanmamış olmasına üzülmekten başka bir şey gelmiyor elimizden...

İsmail BALIKÇI - *Artı Kültür Sanat Grubu*'nda irdelediğimiz bir güzel kitap daha *Kuyucaklı Yusuf*. Akıcı ve okunması pek kolay bir kitap. *Sabahattin Ali*; iyiler ve kötülerin savaşını, yıkılmak üzere olan bir devletin son günlerinde geçen çok güzel toplumsal çözümlerle vermiş. Detaya indiğimizde ise eksiklikleri olduğunu düşündüğüm bir kitap. Bölümler arası geçişte göze çarpan kopukluklar var. Özellikle Kübra karakterinin hiçbir nedenselliği yok bana göre. Yani karakteri kitaptan çıkardığımız zaman hikayede herhangi bir değişim olmuyor. Başkarakter Yusuf'un ise yeteri kadar iyi işlenmediğini düşünüyorum. Kitabın başındaki Yusuf ile sonundaki arasında önemli tezatlıklar var. Romanlarda karakter dönüşümleri oluyor bu doğru, fakat bu dönüşüm bir nedensellik içinde verilmeli. Bence Yusuf karakterinin dönüşümü bu nedensellikten uzak. Kaymakamın kumar oynaması ve borçlanmasının yine kitaptaki nedensellik probleminde nasibini almış. Kitabı sürükleyici kılan ise Muazzez ve Yusuf arasındaki aşk... Günümüzde pek de tanımlayamayacağımız cinsten. Nitekim son bölümde Muazzez'in ölümü ile son buluyor bu aşk. Özellikle bu son bölüm epik bir film sahnesi gibi gözümüzün önünde yazarın usta kalemi sayesinde çok net bir biçimde canlanıyor. *Kuyucaklı Yusuf*, *Sabahattin Ali*'nin diğer romanları *Kürk Mantolu Madonna* ve *İçimizdeki Şeytan*'dan sonra geliyor benim için. Ama şunu da merak etmiyor değilim *Çinili Kübra* ve *Dağdan İnen Yusuf* un romanı olarak yazmayı planladığı üçlemeyi tamamlamış olsaydı ortaya *İnce Memed* gibi destansı bir eser çıkar mıydı?

19 Haziran 2021 tarihinde irdelendi.

EZBER BOZAN BİR YÖNETMEN "MICHAEL HANEKE"

Beyza BAYRAKTAR

Haneke, 1942 yılında Münih'te doğar. Felsefe, psikoloji ve tiyatro eğitimi alır. Varoluşsal sorularının cevaplarını felsefede arar. Daha sonra edebiyat, tiyatro ve sinemaya yönelir. On üç yaşında *Mozart* dinleyerek müziğe olan tutkusu başlar. Üniversitede aldığı dersler yönetmene estetik bilgisi kazandırır. Üniversite son sınıfta evlenir. Para kazanmak için birçok işte çalışır. Tiyatro ile tanışır ve tiyatrodaki ışık gibi teknik konuları ve oyuncularla iletişimi öğrenir.

Bir Alman televizyon kanalı için oyun yazarak televizyon dünyasına girer. Televizyonda dramaturg olarak çalışırken okuduğu kötü senaryoların kendisine çok katkısı olduğunu söyler. Senaryonun temelini kurmayı ve metinde aksayan yerleri saptamayı öğrenir. Resimden çok sese odaklanır. Tiyatroda oyunculara "*Bakmadığım zaman sizi daha iyi görüyorum.*" der.

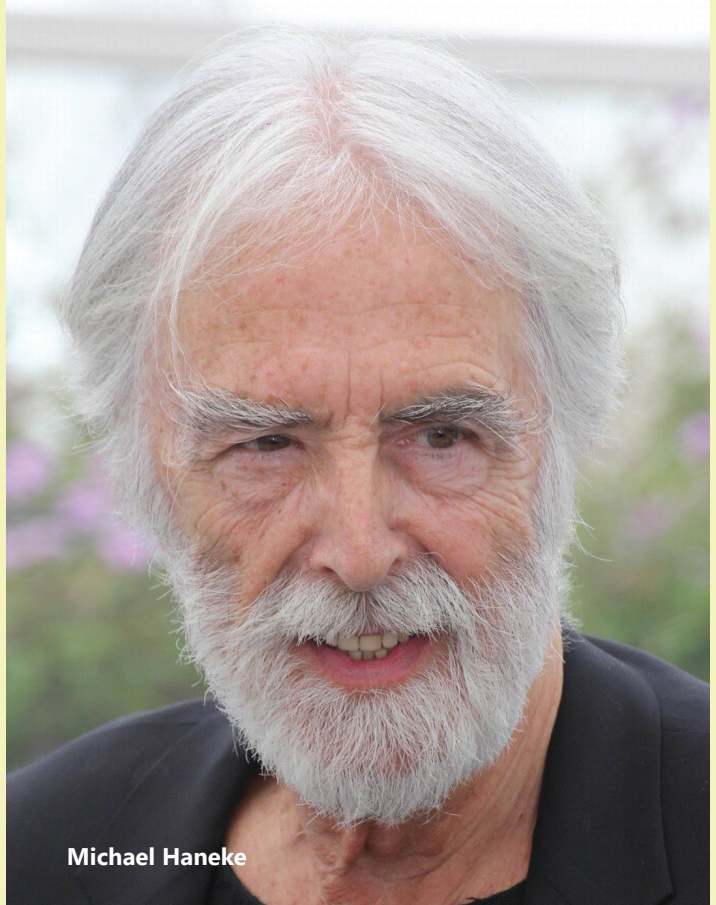
Haneke sinemada kesintisiz planlar kullanır. Duyguyu yansıtabilme için oyuncuyu cümle cümle oynatmaz. Uzun planlarla seyircinin sabrını denemek ve gerilimi arttırmak ister. *Haneke* sinemasında duyguyu

dışlamaz ama duygulandırmayı reddeder. Keskin bir anlatım kullanır. Gündelik hayattaki nesnelere vurgu yapar. Filmlerinde karakterlerin hissizleşmesini ve yaşamla bağlarının kopmasını anlatır.

Haneke'nin filmlerinde *Bertolt Brecht*'in tiyatrosunun ana ilkesi olan yabancılaştırma etkisini görürüz. İzleyici sistemin olumsuzluklarını görür ve üzerinde düşünmeye başlar. Yabancılaşmanın etkisiyle yaptığımız davranışlarımızın doğurduğu sonuçların farkına varmamızı sağlar.

Haneke ana akım sinemanın uyuşturucu özelliğine uymaz. *Haneke*'ye göre ana akım filmler uyaranlar aracılığı ile insanın duygularına hitap eder. Göze ve kulağa hitap eden imgelerin yoğunluğu insanda uyuşturucu hissi yaratıp eleştirel özelliğini yitirmesine sebep olur.

Yönetmenin kendine ait bir sinema dili vardır. Postmodern toplumu eleştirir. Yönet-

Michael Haneke

men filmlerinde izleyicinin keyifli vakit geçirmesini ya da duygusal boşalım yaşayarak arınmasını hedeflemez. Aksine yaşadığımız dünyanın can sıkıcı yanlarını izleyiciyi rahatsız ederek filmlerinde yansıtır. İnsanın kendine ve yaşadığı topluma yabancılaşması, sistem içinde bozulan aile ilişkileri, televizyon ve günlük hayata etkileri gibi temalara odaklanır. Şiddet de geniş bir yer tutar. Öyle ki filmlerinde cinnet anlarına, intiharlara, cinayete ve işkenceye oldukça sık rastlanır. Çoğunlukla nedensiz olarak ele alınan şiddet unsuru, doğrudan ve estetize edilmeden verilir. Çünkü yönetmene göre estetize edilmiş şiddet, bir bakıma onu meşrulaştırmaktır.

Haneke'nin filmlerinde kullandığı metaforlardan biri evdir. Ev metaforu ile orta veya orta üstü sınıfın yalıtılmışlığını yansıtır. Bir diğer metafor ise arabalardır. Yine yalıtılmışlığı yansıtır. Karakterler bu yalıtılmışlık içerisinde kendilerini dış dünyadan kopuk güvende hissederler.

Yedinci Kıta filminde insanların nesnelere düşkünlüğü, hayata ve kendilerine yabancılaşması vurgulanır. Filmdeki genç çift yaşadığı yabancılaşmayla donuk bir hayat sürdürürler. Çiftin küçük kızları bu duygusuzluğa tepki olarak okulda kör taklidi yaparak dikkat çekmeye çalışır. Bu filmde *Haneke'nin* insan psikolojisine ne kadar hakim olduğunu görürüz.

Michael Haneke

Yönetmen filmlerinde aidiyet, burjuva duyarsızlığı, göçmen sorunları, sınıfsal farklılıklar, öteki, ötekileştirme ve suçluluk gibi temaları işler. Gerçekliğin anlaşılmazlığı üzerinde durur. Filmlerinde metaforlara ağırlık verir ve kendisine sorulduğunda bu metaforları yorumlamaktan kaçınır. İnsanların kendi dinamikleriyle bir sanat eserine anlam yükleyebileceğini söyler. Yönetmene göre bu dinamikleri belirleyen faktörler ideoloji, aile ve sosyal statüdür.

Belli başlı *Haneke* filmlerini saymamız gerekirse: *Yedinci Kıta* (1989), *Funny Games* (1997), *Bilinmeyen Kod* (2000), *Piyanist* (2001), *Saklı* (2005), *Ölümcül Oyun-Funny Games'in* ikinci çekimi (2007), *Beyaz Bant* (2009), *Aşk* (2012), *Mutlu Son* (2017)

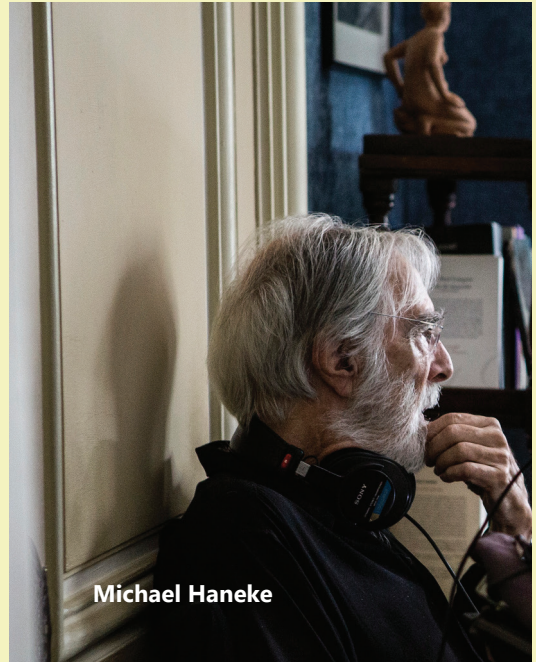
Katılımcı Yorumları

Şükran CEYHAN - Artı Kültür Sanat Grubumuzla 19 Haziran 2021 tarihinde beş filmi irdelediğimiz Haneke, sinemada auteur kuramına göre çektiği, kendine has filmleriyle sıra dışı bir yönetmen. Durağan, sıradan gibi görünen film konularıyla çoğu zaman insanı dumura uğratan ve rahatsız eden bir film ustası... Etrafımızdaki insanlara ve olaylara ne kadar duyarlıyız? Haneke filmlerinin insanda yarattığı rahatsızlık duygusu tam da bu soruyu kendimize sordurmasından kaynaklanıyor. Filmlerinde karakterler, çevrelerine ve olaylara karşı yabancılaşmıştır. Haneke'nin filmlerini izlerken bu yabancılaşma duygusuyla baş başa kalıyoruz. Bunu her filmde kendini tekrarlamadan, seyirciyi şaşırtarak vermeyi başarıyor. "Yedinci Kıta" filminde her şeye sahip olan bir aile neden intihar eder ki? sorusunun cevabı insanı sudan çıkmış balık gibi bırakırken; Aşk filminde, sevginin gücü bir kez daha sarsıyor insanı. "Saklı"da ise utanç, suç ne varsa geçmişe ait, hiçbir şey yokmuş gibi yaşanan, bugünkü hayattaki ikiyüzlü ahlak anlayışıyla yüzleştiriyor mu bizleri?

Aydın KARAKÜÇÜK - Haneke için internette ufak bir araştırma yaptığımızda karşımıza çıkan cümlelerden kimileri: "Hazzin engellenmesi", "Haneke huzursuz seyirler diler", "Haneke kimsenin kolayca ve içi rahat bir şekilde seyredebeyeceği filmler yapar"... Hele iki, üç filmi peş peşe izlediğinizde bu

tanımları fazlasıyla hak ettiğini görürsünüz. Sözün özü, tam bir "özdeşleşme" düşmanı Haneke. Bu açıdan sanki "Karşı Sinema" yapıyor diyebiliriz. Filmden çıktığınızda bazı sahnelerin çarpıcılığı, basit konuların işleniş biçimi ve içindeki huzursuzluk birkaç gün süreceği kesindir. Sanırım en ilginç yönü karakterlerinin eylemlerinin arkasındaki nedenselliği gösterme yerine bunu izleyicinin çıkarmasını beklemesidir. Eğer tüm konfor-suzluğa karşın filme odaklanırsanız bunda başarılı olabilirsiniz. Bu, ya karakterlerin çocukluğuna dayanan bir travması ya nörolojik bir hastalığın tortusu ya da devletin görünmeyen ideolojik aygıtıdır. Bana film tavsiyesi soran dostlarıma önerdiğim filmlerden biri mutlaka bir Haneke filmi olur ancak daha sonra bu filmlerle ilgili geri dönüşlerin çok dostane olduğunu söyleyemem. Sanırım Haneke izlemek biraz çaba ve en önemlisi cesaret istiyor. Ana akım sinema deneyimine alışık izleyici için oldukça yorucu bir auteur yönetmen...

Michael Haneke

SÖYLEŞİ

19 Şubat 2022 tarihinde konuğumuzdu.

TAYLAN KARA'yla "Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeyle Çökertme" kitabı üzerine...

Derleyen: Aydın KARAKÜÇÜK

19 Şubat 2022'de Taylan Kara ile bir çevrim içi söyleşi gerçekleştirildi. Yazarın o tarihte 3 cildi yayınlanmış (4. cilt Nisan 2022'de yayınlandı) olan "Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeyle Çökertme" serisinin temel alındığı söyleşideki açılış konuşmasının özetini aşağıda bulacaksınız.

Bir şeyi açıklamamanın da açıklamamanın da birçok yolu vardır. Ama açıklamamanın başlıca iki yolu vardır: Biri tikelde kalmak, tikele sıkışmak... Diğeri tikeli görünmez hale gelene kadar tümele yükselmek. Genelde uzmanlar ayrıntıya boğularak tikele sıkışırlar. Ayrıntılar bütünü görünmez hale getirir ya da getirilir.

Konuşmamda iki tane anahtar cümle var:

1- Charles Baudelaire'e ait: "Şeytanın en büyük başarısı insanlara kendisinin olmadığına inandırmasıdır."

2- Spinoza'nın: "Yuvarlanan bir taş yolda bilinç kazansaydı kendi isteğiyle yuvarlandığını düşünürdü."

21. yüzyılda bazı şeylerin abartıldığını düşünüyorum. Bunlardan biri de "rıza" kavramıdır. Adeta bir "rıza" fetişizmi çağındayız. Dokunulmaz bir şey gibi geliyor. Elbette önemli. Birey olarak, toplum olarak... Meşru-

iyet almanın en önemli unsurlarından biridir. Ama "rıza"yı üretmek çok mu zordur? "Toplumsal rıza" üretiminin mekanizmaları birçok yerde incelenmiştir. Toplumun rızası elbette tartışılmaz bir şey değildir. Çünkü toplumların nasıl manipüle edildiğini, ağzı laf yapan politikacıların nasıl başarılı olduklarını elbette biliyoruz.

Peki, daha dokunulmaz bir alana gidelim. "Bireysel rıza"ya... İddiam şu: İnsan iradesinin tahmin edildiğinden çok daha kolay şekillendirilebileceğini düşünüyorum ve özgür irade denen şeyin oldukça sınırlı olduğunu iddia ediyorum.

Maddi koşullar bilinci belirler mi? Elbette belirler. Çok temel bir şeydir bu. Marks "Alman İdeolojisi"nde söylemiştir bunu. Ama maddi koşullar ile bilincin bağlantısı genellikle koparılır. Bu, şunun da cevabıdır aslında: Niçin yoksullar sermaye sınıfının çıkarlarını savunan partilere oy verir? Dünyanın her yerinde yoksullar çoğunluktadır. Türkiye'de de öyledir. Yani maddi koşulların bilinci belirlemesi dolaylıdır değil. Arada birçok dolaşım vardır. Bunu anlatmak istiyorum.

Önemli bir örnekle gidelim: "1945'te Almanya'yı yenmek için en çok hangi ülke yardım etti?" diye bir soru var. 2. Dünya Savaşı sonrasında Fransa'da dört farklı zamanda sorulmuş: 1945'te, 1994'te, 2004'te ve 2015'te sorulmuş. 1945'te Fransızların %57'si Sovyetler Birliği demiş; %20'si de ABD demiş. Ki bu doğru bir algıdır. 2. Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği 11 milyon askerini kaybetmişken, ABD 184 bin askerini kaybetmiştir. Tam 60 kat fark vardır. Fransa'daki insanlar da bunu ifade etmektedir. 2015'te Fransızlar; %54 ABD, %23 Sovyetler Birliği demiş. Oran tersine dönmüş. Bu propagandanın büyük başarısıdır. "Toplumsal rıza" dediğim şeyin çerçevesinde bunu da düşünenizi rica ederim.

Sokaktaki insanımıza ya da aydınımıza rastgele şöyle sorular soralım: Hangi ülke

Taylan Kara

kötüdür? Örneğin, basına baktığımızda Kuzey Kore kötüdür. Kuzey Kore aleyhine birçok şey yapılır. "Savunma bakanını idam etti.", "İçişleri bakanını piranalara attı.", "Dışişleri bakanını rokete bağlayıp fırlattı." gibi bazı absürt haberler okuruz. Bu haberler genellikle İngiltere kaynaklıdır. Tabi ki birçoğumuz buna inanmayabilir. Ama bu haberlerin kendisi değil, sürekliliğinin sağladığı bir tortu vardır. Kuzey Kore kötüdür ama mesela Kanada iyidir. Mesela İsveç sempattır. Böyle algılanır, böyle söylenir. Ya da şöyle sorayım: Türkiye'de bütün kitapçılarda, kırtasiyelerde bulabileceğimiz dahası Migros'larda satılan kitapları düşünün. Hatta BİM, A101'lerde bile niçin *George Orwell*'in "1984" kitabı satılır? Halk çok mu sevmektedir bu kitapları ya da başka hangi kitap bu şekilde satılır? Başka bir örneği var mıdır?

Daha yakına gidelim. Kendimize ait bir şeyler soralım. Herkes zihnini bir yoklasın. Tarihte bildiğimiz en kötü kişiler kimlerdir?

Siyasette ya da tarihte... Herhalde iki kişi önerilir. *Hitler* ve *Stalin*. Bunlar hep aynı cümlede kullanılır. *Netflix* filmlerinde, *History Channel* belgesellerinde, soğuk savaş kitaplarında bu değişmez bir sabittir. Kötü kişilerdir bunlar. Ama mesela *Harry Truman* bu kötülük sıralamasında ilk ona girmez. Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarının atma emrini veren *Truman* ilk onda yoktur. 14 Şubat *Dresden Katliamı*'nın yıl dönümüdür. 14 Şubat 1945'te Almanya'nın Dresden şehrinde yaşayan sivillerin üzerine, özel olarak yapılan fosfor ve yangın bombaları yağdırıldı. Böylece koca bir şehir yok edildi. Bir görüşe göre 35 bin, bir başka kaynağa göre 135 bin kişi öldürüldü. Mesela bu emri veren, sivillerin bombalandığını bile bile bunu yaptıran *Churchill*, ilk ona girmez. Diğer yandan Vietnam Savaşı sırasında ABD başkanı olan *Johnson* bu listede yoktur. Söylenmez bu. Bir diğeri, *Küba Domuzlar Burnu Çıkarması*'nı yapan, işgal emri veren *Kennedy* oldukça sempatik bir figürdür.

Siyasette sevdiğimiz ya da sevmediğimiz kişiler genellikle *Netflix*'teki, *History Channel*'in koşullarına, bağlamına uygundur. Bu aslında bizde bir yanılmaya yol açıyor. Bazı şeyleri fark ediyoruz ama bazı şeyleri de fark etmiyoruz. Örneğin çevre kirliliğine hepimiz karşıyızdır. Ormanlarımızın yanmasına karşıyızdır ama TEMA'yı severiz, TEMA'ya sempatiyle bakarız. Oysa Türkiye'de çevreyi en çok kirlüten hangi kuruluş varsa neredeyse hepsi TEMA üyesidir. Detaylarına bakabilirsiniz. Hepsi TEMA'nın üyesi mütevelli heyeti ya da yönetim kurulu içerisinde yer almaktadır. Türkiye'de HES'leri yapan, o çevre kirliliğine yol açan kuruluşların neredeyse hepsi TEMA savunucularıdır.

Örneğin, elektrik zammını sorsam hepiniz karşısınızdır. Zammın fazla olmasına, elektrik faturalarının yüksekliğine karşıyızdır. Ancak *Sabancı Holding*'den hiç söz edilmez. Türkiye'de bu elektriğin dağıtımını en çok yapan kuruluşlardan bir tanesi, zamları yapanlardan biri *Enerjisa*'dır ve *Sabancı*'ya ait bir kuruluştur. Sorduğumuzda çok sempatik gelir bize. *Koç Grubu*... Bunlar hep sempatik figürlerdir bizim kafamızda. Bu örnekleri çoğaltabilirim. Çok fazla var. Ne anlatmaya çalışıyorum? İnsan beyni boşluk tanımaz. Maddesiz kalmış bir beyin uydurur. Ya da burada olduğu gibi etrafındaki maddeleri alır. Soğuk Savaş ikliminin hala beynimizde konakladığını düşünüyorum. Tabi ki başka bir bağlamda... Bunlar hala uzatılmış, genişletilmiş görüngüleridir. Daha da kötüsü var aslında. Soğuk Savaş'ın bittiğini biliyoruz biz. "Çok daha soğuk bir savaş" var aslında şu anda. Kötü olan ne? Tarafların biri bunun farkında değil. Soğuk Savaş döneminde tarafların ne olduğu belliydi. Taraflar kendisini biliyordu, düşmanını biliyordu ve sınırlar çok netti. Oysa şu anda... *Baudelaire*'in o sözünü hatırlayacak olursak: "*Şeytanın en büyük başarısı insanlara kendisinin olmadığına inandırmasıdır*"

Edebiyata geçecek olursak, örneğin güdümlü edebiyat dediğimizde neredeyse herkesin aklına 1935 *Sovyetler Birliği Yazarlar Kongresi*'nde *Jdanov*'un sözleri gelir. Güdümlü edebiyat örneği olarak verilir. Doğrudur bu. Ancak *Kültürel Özgürlük Kongresi* diye 1950'lerde kurulan kuruluş hiç akla gelmez, söylenmez. Nedir bu kuruluş? Şöyle söyleyeyim: 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Soğuk Savaş'ın bir tarafı şöyle diyor: "*Biz kültürel alanda başarısız. Çünkü karşı taraf edebiyatı ve düşünceyi üreten yazarların sempatisini kazanmakta...*" Yani Sovyet tarafı, sosyalist blok, edebiyatçılar ve yazarlar tarafından sempatiyle karşılanıyor. Bunu tersine çevirmek gerektiğini düşünüyorlar ve sanatın önemini burada anlıyorlar. Romanın, edebiyatın, sanatın önemini kavriyorlar. Böylece "*Kültürel Özgürlük Kongresi*" adlı kuruluş oluşturuluyor. Otuz beş ülkede şube açıyorlar. Dergiler çıkarıyorlar. Çeşitli sanat akımlarına para veriyorlar. Turneler düzenliyorlar. Öyle ki New York'ta bohem mahallelerde lokal bir sanat akımı olan soyut ekspresyonizmi bir dünya akımı haline getirecek kadar yetkin hale geliyorlar.

Bu söylediğim 1950'lerden itibaren başlayan ve 1980'lere kadar devam eden ve sonrasında da farklı isimlerle süren bir kurum. Mesela bu, hiç sözü edilen bir şey değildir. Neden böyle? Edebiyata ve felsefeye adanılan bir kutsallık vardır. Hepimiz aslında şöyle bir şey yaparız. Pozitif bir anlam veririz edebiyata. İyi bir şey olduğunu düşünürüz. Felsefede de öyle. Diğer etkinliklere göre sanki çok büyük bir faaliyetmiş gibidir felsefe. Felsefeyle uğraşan insanların gözümüzde pozitif bir yeri vardır. Yaygın kanı budur. Kısmen doğrudur bu. Tabi ki değersiz değildir. Ama benim iddiam şu:

Edebiyat ile felsefenin önemi, etkinliği dışında başka bir yerde değildir. Edebiyat ve felsefe politik alanlardır. En az sandığa gidip

oy kullandığınız seçim kadar etkindir. Tabi bu kadar dolaylıdır değil. Ya da farklı dolaylıları vardır. Ama etkisi çok çok fazladır. Ve bunun farkına varılmıştır. Bunları ideolojiler üstü olarak düşünmemek gerekir. Çünkü edebiyat ve felsefe ideolojiler üstü değildir. Bizzat ideolojinin taşıyıcısıdır. Bunların çok fazla örneği var.

Kavramlara hakim olmak gerekir bir düşünceyi belirlemek için. Genellikle biz tarihe bakarken inceleriz tarihi. İnce kesitler alırız. Bir bütün vardır önümüzde. Diyelim ki Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihini 1923'ten başlayıp, kesitler alarak inceleriz. Oysa inceleme bazen bazı şeyleri gözden kaçırmamıza neden olur. Bu yüzden ben inceleme değil ben kalınlaşma, kabalaşma dediğim şeyi tercih ediyorum. Böyle baktığımızda daha fazla şeyler görebiliriz. Nedir bu? İnce kesitler yerine iki tane kalın kesit alalım. 1950'den ve 2020'den... 70 yıl aralıkla iki kesit. Farkı daha iyi anlayabiliriz. Neyin farkını? Dünya'daki edebiyat ve felsefenin yönelimini anlayabiliriz. Geçen seneki edebiyat ve felsefe ile bu seneki edebiyat ve felsefenin arasındaki farkı anlamak çok zordur. Bu kadar hızlı değişim olmaz. Ama 1950 ile 2020 arasındaki 70 yıllık fark ile 20, 30 yıllık farkları anlamak çok daha kolaydır. Kavramlara bakalım. Kavramların değişikliklerine bakalım. Örneğin insan doğası diğer deyişle insan fitratı... Aynı şeydir bunlar aslına bakılırsa. Ancak başka alanlara gönderme yapar. Örneğin çelişki, emek sermaye çelişkisi, sınıf çelişkisi ya da karşıtlık... Bunun yerine ne vardır? Fobi... Bunların göndermeleri farklı yerlerdir. Yine "fobi" dediğimiz zaman bir psikolojik kategoriden söz ederiz. Karşıtlık, çelişki dediğiniz zaman bir düşünce kategorisidir. Tarih alanına, siyaset alanına atıftır. Felsefeye atıf yapar. Ama "fobi" dediğimizde phobos=korku. Korku da psikolojik bir kategoridir. Yani siz "transfobi" dediğiniz zaman sanki birtakım insanların psikolojik

olarak bazı sorunları var ve bu sorunlarından dolayı trans bireylere karşı korku duyuyorlar, bunun hiçbir toplumsal yönü yokmuş gibi anlaşılıyor. Geçmişte "eylemci" vardı. Hatırlar mısınız? Şu anda "aktivist" var. Şu anda Türkiye'ye gelen bir kısmının kimliği bile olmayan milyonlarca göçmen var biliyorsunuz. Bu göçmen sorununu, sadece ırkçılık çerçevesinde incelemek...

Başka ne var? Edebiyat ve felsefenin yönelimi... Nesneden uzaklaşmadan, düşünceden uzaklaşmak ve giderek dil felsefesine kaymak... Bu yönelimi açıkça görebiliyoruz. Artık felsefenin nesnesi, madde ya da düşünce değil, yükselen değer yükselen eğilim, dil felsefesine yönelmektir.

Başka ne var? Aklın küçültüldüğünü biliyoruz. Akıl küçültülmekte, akıl dışılık büyütülmektedir. Akıl dışı felsefeler, felsefenin akıl dışı gelenekleri öne çıkarılmakta, ayrıntılı hale getirilmektedir. Akademilerde bunlar çok işlenmektedir. "Bütün" kötü bir şeydir, parçalara ayırmak, parçalamak iyi bir şeydir. Benzerlik kötüdür, fark iyidir. İnsanların benzerlikleri, örtüştükleri noktaları değil de farklı oldukları alanlar öne çıkarılmaktadır. Ama insanlar farklı olmak için bir şey yaptıklarında birbirlerine daha çok benzediklerini görüyoruz. Bu kadar da farklı değil insanlar. Her biri elbette eşsiz, önemli, her insan kendi başına bir değer ancak insanların ortak noktaları da var. Ortak noktaları çok daha fazladır. Kurucu bütünlüklere ihtiyacımız var. Bu gözden düşmüş bir kavramdır.

Başka ne var? Sınıf kavramının tamamen itibarsızlaştırıldığını görüyoruz. Sınıf diye bir şeye baktığımızda herkes dudak büküp: "Sınıf mı kaldı?" diyor. "Sınıf mı kaldı?" sözü bugün en sınıfsal sözdür. Gerçekten dünyanın en taraflı sözü "Ben tarafsızım." cümlesidir. Detaylarına girebiliriz.

Bir şeyi kaldırdığımızda yerine bir şey koymamız gerekir. Sınıf kavramını itibarsız-

Katılımcı Yorumları

laştırdığımız zaman yerine neyi koyuyoruz? "kimlik" ya da "cinsel kimlikler", "etnik kimlikler", "mikro kimlikler"... Mikro aidiyetlerin ortaya çıkarıldığını görüyoruz. Felsefenin nesnellikten uzaklaştırıldığını söyledim. Nesnelliğe değil, öznelliğe kaçış belirgin bir özellik. Eşitlik... "Eşitlik" kavramının gözden düşürüldüğünü ama "özgürlük" kavramının öne çıkarıldığını görüyoruz. Tabii bu özgürlüğün içeriğinin ne olduğu çok önemli... Neyin özgürlüğü? Burada şunu söylemem gerekiyor. Yanında eşitlik görmediğimiz özgürlük kaçınılmaz olarak barbarlığı getirir. Bunu tartışabiliriz.

Örnek verecek olursak, insan hakları her yerdedir. Ama bunun içeriği nedir? Bunu konuşmak gerekir. Bir insanın "beslenme hakkı" insan hakları kategorisine girmez mi? "Barınma hakkı", "eğitim hakkı", "sağlık hakkı"... Bunlar insan hakları kategorisinde değil midir? İnsan hakkı dediğimiz zaman salt soyut bir olasılıktan mı söz ediyoruz? Yani "seyahat hakkı" dediğimiz zaman: "Ben istersem, Yeni Zelanda'ya gidebilirim." ifadesi midir? İstesem Yeni Zelanda'ya gidebilirim. Ama hiç gitmedim. Teşebbüs bile etmedim. Ben özgür müyüm?

Bunların her birini konuşmak, tartışmak gerekiyor. Bunun için de kitaplarımda; her biri için sunumlar, konuşmalar var. Kitaplarımı okuyanlar detaylarını göreceklerdir. Peki, bütün bunlar ne işe yarar? Niçin yapılıyor? Bu yönelimler, bu eğilimler niye?

Özetleyecek olursak; bütün bunlar insanların nesnel gerçeklikle olan ilişkisini belirlemek içindir. "Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeye Çökertme" başlıklı bir iktisat kalemidir. O kitaplarda hiçbir iktisat tabiri göremezsiniz. İktisatçı değilim. İktisat okumadım. Tabanında bir iktisat vardır. İçinde yaşadığımız çağ da "tekelci kapitalizm çağı"dır. Ahmaklaştırmaya muhtaçtır. Ancak ahmaklaştırdıkça varlığını sürdürebilir. Başka yolu yoktur. Bu nedenle bütün bunlar olmak zorundadır.

Şükran CEYHAN - "Biz edebiyattan geldik" Deniz Gezmiş

Taylan Kara'nın büyük bir ilgiyle okuduğum üç ciltlik *Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeye Çökertme 1** kitap serisinde, edebiyatın önemi için yazdığı aşağıdaki satırları, Denizlerin ölümsüzlüğünü ve aramızdan ayrılışlarının yıl dönümünde onları saygıyla anarken paylaşmak istiyorum.

"Deniz Gezmiş, Erdal Öz ile yaptığı bir söyleşide: "Biz edebiyattan geldik." demişti. 80'den önce solcu ya da sosyalist olan insanların büyük bir çoğunluğu Kapital'i yada diğer Marksist klasik kitapları okumamıştır. Marks ve Lenin'in kitapları, o dönemde bugünkü kadar yaygın çevrilmemişti. Bu metinleri yabancı dillerde okuyan insan sayısı da çok azdı. 80'den önceki dönemde sosyalist olanların önemli bir kısmında böyle bir teorik beslenme olmadığı halde nasıl solcu oldular? Edebiyattan ve içinde yaşadıkları sosyal iklimden dolayı solcu oldular. Türkiye'de M. Gorki'nin Ana'sı, F. Engels'in Antidühring'inden daha fazla insanın solcu olmasına neden olmuştur. Bu açıdan Nazım Hikmet'in şiirleri, Marx'ın Kapital'inin etkilediğinden çok daha fazla sayıda insanı etkilemiştir. Kısacası edebiyatın, sol de-ğerleri yaratmadaki işlevi çok büyüktür." (s. 18-19)

Taylan Kara'nın kitabında söz ettiği gerçeklik, edebiyatın gücünü ve bu gücün ege-men güçler tarafından nasıl yozlaştırılarak kullanıldığının, bunun sonucunda da apolitik insan yapısının nasıl oluşturulduğunun kanıtıdır. Denizleri o denli bilinçlendiren edebiyat, günümüzde bambaşka bir yöne

evrilmiştir. "Sol değerleri yaratmadaki işlevi" bugün tam tersine postmodern ürünlerle işlevsizleştirilmek için kullanılmaktadır. Bu nedendir ki edebiyatın gücünü iyi anlamak ve toplumsal gerçekçi edebiyatın sesini duyurmak için çalışmak bir aydın sorumluluğudur.

* Taylan Kara, "Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeye Çökertme 1", Bulut Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2021.

İsmail BALIKÇI - Öncelikle bizi *Taylan Kara*'yla çok güzel bir ortamda buluşturan *Artı Kültür Sanat* grubuna teşekkürlerimi borç biliyorum. *Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefe ile Çökertme* serisi piyasa edebiyatına *Taylan Kara* tarafından tutulmuş bir fener işlevi görüyor adeta. Karanlıklar içinde albenili duran piyasa edebiyatının bu fener sayesinde ne kadar yavan, içi boş ve nedenselliklerden bir o kadar uzak olduğunu gözler önüne seriyor. *Taylan Kara*, okura ne okuması gerektiği hakkında geniş bir ufuk açıklığı kazandırıyor. Postmodern edebiyatın farkında olmadan okuru düşünmemeye sevk ettiğini delilleri ile ortaya koyuyor.

Söyleşi için de birkaç şey söylemek gerekirse karakteri, duruşu, üslubuyla *Taylan Kara* saygıyı sonuna kadar hak ediyor. Çok keyifli, güzel ve kendime çok şeyler kattığımı düşündüğüm bir ortam oldu. Emeği geçen herkese sevgiler.

Gülray YEŞİLİPEK - **Postmodern Felsefenin Topluma Zararı**

Gerek kitaplarında (*Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeye Çökertme 1-2-3*) gerekse 19 Şubat 2022 tarihindeki sohbet toplantısında

Taylan Kara'nın eleştirilerinin yöneldiği ana hedef: "Postmodern düşünce"dir. Özellikle *EAFÇ-2*'de yer alan "*Postmodern Felsefenin Topluma Ne Zararı Olmuştur?*" (s. 71) yazısı, postmodern düşüncenin aydınlanma, bilim ve akıl karşıtı tutumunu çok güzel gözler önüne seriyor:

Aydınlanma öncesi Ortaçağ'da insan kendi kaderinin efendisi değildir. Felsefe dinin hizmetindedir.

Bu durum 15. ve 16. yüzyıllardan itibaren değişir. Aydınlanmayla birlikte artık insan, kendi kaderine hakim bir özne haline gelir. Bu değişimde akıl, bilimsel düşünce yöntemi ve bütünlüklü bakış etkin rol oynar.

Taylan Kara, buna "insanın yükselişi" der.

Postmodern düşünceyse, tüm bunlara karşıdır. Postmodern felsefe; aydınlanma, akıl, bilim ve bütünlüklü bakışa karşı çıkar; nesnel gerçekliği reddeder. Postmodern düşünce, bütünlük bakışı totaliter bulur. Toplumda ortak noktaları değil farklılıkları önemser.

Bu noktada aklıma şu sorular geldi: Tüm bunlar, aklın ve bilimsel düşüncenin küçümsemesi kimin işine gelir? Postmodern düşünce ne zaman ve nasıl ortaya çıkmıştır?

Hüray KILIÇ - **Yazgısı Çakışan Tarihler**

Taylan Kara, *Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeye Çökertme 1-2-3* kitaplarıyla kültürel ve siyasal tuzakları bir bir önümüze seriyor: İlk cildinde tekelci sermayenin sürü üreticilerinden söz eder. 1789 Fransız Devrimi'yle 1917 Sovyet Devrimi arasındaki bağı en iyi bilenlerin onlar olduğuna işaret eder. Onla-

rın gözünde Fransız Devrimi, Ekim Devrimi ve 1923 Cumhuriyet Devrimi'nin tabanları aynıdır.

"(...) Sürü teorisyenin gözünde, 21. yüzyılda bu ülkede bir sosyalistle bir aydınlanmacı bir ve aynı şeydir. Bu ülkenin sürü üreticileri, 1923 Cumhuriyeti'ni yıkmanın yolunun bütün bu değerleri yok etmekten geçtiğini, bir sosyaliste saldırdığında bir aydınlanmacıya vurduğunu, bir aydınlanmacıya vurduğunda ise bir sosyaliste vurduğunu çok iyi bilmektedir." (cilt 1, s. 9)

Tarihde belli dönemler vardır ve biri diğerinin yazgısıdır. Biri olmadan diğerinin olması olanaksızdır.

1789, 1917 ve 1923'ün yazgıları da tarihte çakışmıştır. Bu tarihleri küçümsemek insanın kendini inkârıdır.

"(...) Herhangi birinin olmadığı yerde ise menzil kaçınılmaz olarak sürüleşmedir. Bunu ilk algılayanlar bunların tamamının düşmanı olan sürü üreticileridir. İnsanlık, bu kadar kan, bu kadar acı, milyonlarca insan kaybına neden olan bu korkunç barbarlık karşısında hiç değilse bu tarihi süreci doğru anlamak zorundadır." (cilt 1, s. 9)

Bize de tuzakları görmek ve ona göre davranmak düşüyor. Akli özgürleştirmeden, emeğin kurtuluşu olamaz. *Taylan Kara* da kitabında bunun altını çiziyor.

SİYAH DUVAR

Ceyda TOPRAK ÖNSÜ

Murat odanın kapısına yaslanmış: "Karıcuğummm, ne yapıyorsun? Sabah sabah, bir oraya bir buraya başım döndü" dediğinde, eteklerim zil çalıyormuşçasına, yatağın üstünde akşamki oyun için yanıma alacaklarımı hazırlıyordum. Hiçbir şeyi unutmamam gerekiyordu. Çok heyecanlıydım.

Murat'a: "Bilemedim." dedim, "Bu deri ceket sanki bu pantolonun üstüne olmayacak, başka da ne giyebilirim ki?"

Biri dokunsa ağlayacak halimle, yatağın üzerine rastgele attığım giysilerime bakıyordum. Aşkım yanıma geldi, sarıldı: "Şaka yapıyorsun değil mi? Seni hiç böyle görmedim. Yıllarca sahne aldın. Her şey çok güzel olacak." dedi.

Evet görmemişti. Biz birlikte sekiz yıl boyunca, amatör bir tiyatro ekibiyle çalışmıştık. Hepimiz bir vücudun parçalarını oluşturmuştuk. Aynı duygu ve uyum içinde salınmıştık. Çok eğlenmiş, bir yandan da birbirimize desteği hiç bırakmamıştık. Öyleyse bugün neden bu kadar heyecanlıydım? Yeni bir ekiple sahneye çıkacak olmam mı acaba?

"Peki ama, bana söyler misin ya... Oyun makyajımda, ya bana kimse yardım etmezse? Üffff bir kalem bile çekemiyorum." Gülmeye başladık. Makyaj konusunda gerçekten çok kötüyüm.

"Nereden nereye değil mi?" dedi ve mutfağı toparlamak için yanımdan ayrıldı.

Gerçekten nereden nereye? Eşyalarımı tiyatro için kullandığım, bavuluma yerleştirirken, on iki yıl önce emekli olup, Bodrum'a yerleştiğimiz zamanlar gözümün önüne geldi. Mesleğim gereği o güne değin hep teknik işlerde çalışmışım ve çok yorgun düşmüştüm. Bıkmıştım da... Kendimi yapabileceğim bir sanata adanmak istiyordum. Ama hangisine? Küçükluğümde hep bir tiyatrocun olma düşüm vardı. Belki bundan olsa gerek hiçbir sanat dalı tiyatro kadar çekici gelmiyordu bana. Sahnede, seyirci karşısındaki heyecan, oyun sonlarındaki alkışlar... Mutlaka çok güzeldir. Peki, bu yaştan sonra yapabilir miydim? Nasıl? Nerede?

Bir sabah yürüyüşü sırasında, karşımda üzerinde "Bodrum Halk Eğitim Kurs Programları" yazan pano çıktı. Üçüncü sırada "Tiyatro" vardı. O anda kalbim hızla çarpmaya başladı.

Kayıtlar dolarsa paniğiyle koşturarak eve dönüp, bilgisayarda oturmuş huzur içinde işini yapan eşimi "Nolurr hemen gidelim." diye taciz ederek, kayıt için dışarı çıkardığım o günden sonra ben değiştim, biz değiştik, yaşamımız değişti.

"Geç kalıyoruz, hazır mısınız?" diye seslendiğinde Murat, o an'a döndüm,

Marmaray'dayız. Barış Manço Kültür Merkezine gidiyoruz. Murat, bu kez oyuncu olarak değil, ışıkçı olarak ekibimizin bir parçası. Öğleden sonra saat üçte dekor ve prova için orada olmalıyız.

Tren oldukça tenhaydı, yer bulunabilen saatler. Bir anda için için gülmeye başladım. "Murat ne oldu?" diye gülümseyerek bakıyordu.

"Hatırladın mı Kadınlar Savaşı'nı? Bodrum'da ekibin ilk oyunuydu... Seyirciden tek tük alkış dışında, bir tepki alamamıştık, ta ki senle benim sahnemize kadar. PAN Mağarası'nda, karın Myrrhine'i oynuyordum. Sen beni eve dönmeye ikna etmeye çalışırken, dekor olan mağaranın iç duvarına dokununca, mağaranın bir kısmı dökülmüştü. Sen de replik dışına çıkıp: 'Burada da mı kaçak yapı?' demiştin. O cümleyi hiç unutamıyorum. Salonunda herkes gülmekten kırılmış alkış tavan yapmıştı. Biz de rollerimizden çıkmamış, devam edebilmiştik hatırladın değil mi? Sonra oyunumuz alıp başını gitmişti." dediğimde

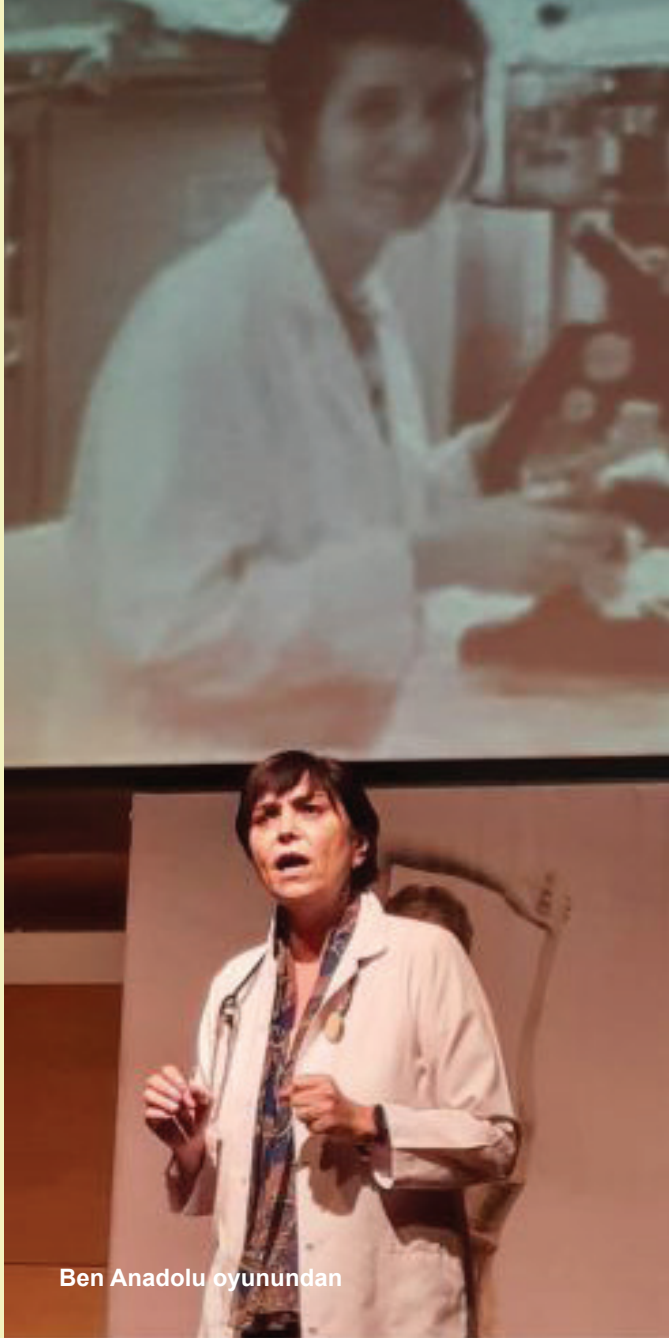

Kadınlar Savaşı oyunundan

Murat da kahkahayı koyverdi. Sesimizi duyanlar bize baktılar

Barış Manço Sahnesine geldik. Kadıköy Gönüllüleri ile birlikteki oyunum: "Ben Anadolu". Bereketli Anadolu topraklarında yaşamış, adını tarihe yazdırmış kadın ve erkekleri canlandıracağız.

Gülin Ekşi hocamızın bir anlatıcı ihtiyacı ile başlayan ve "Umarım yapar" diye düşünüp

Ben Anadolu oyunundan

bir yerde risk alarak bana teklif ettiği *Türkan Saylan* rolü... İşte o an, içime dolan mutluluk ve heyecanı anlatmam mümkün değil. Türkiye'nin en tanınmış bilim insanlarından, demokrat, aydın kişiliğiyle gönlümüzde her zaman yerini koruyan *Türkan Saylan* ve ben. Bu satırları yazarken bile içimin titrediğini hissediyorum.

Gülin Ekşi hocamız, hiç durmaksızın çalışıyor, karıncalar gibi... Birçok oyunu bir arada yönetiyor. İhtiyaç halinde oyun yazıyor. Eşya taşıyor, dekor kuruyor, her şeye yetişiyor. Anlatmakla bitiremem. Üstelik bunları tamamen gönüllü yapıyor. Ne zaman uyuyor onu gerçekten merak ediyorum. Öğrencileri de ona hayran, çok seviyor.

Kadıköy Gönüllüleri'ndeki arkadaşlar benim gibi kendi mesleklerinin yanında tiyatroya gönül vermişler. Kimi aktif iş hayatında, kimi ise emekli... Yetenekli, güzel insanlar. Sonradan gruplara katılanlar biraz gariptenebiliyor. Dişliye uyum sağlayıp sağlamayacağı tartışılıyor. Bunu çok normal görüyorum. Oyuncululuğuma güveniyorum ama yine de şirinliğimin işe yaramasını isterim.

Kimimiz dekorlara yardım ediyoruz, kimimiz hazırlanıyoruz, tirat çalışıyoruz. Oyunun başlamasına o kadar az kaldı ki çok hızlı davranıyoruz. Derken son provayı almaya başladık. Ama hala anlatıcı hikâyelerini ezberleyemedim. Gözlükle kesinlikle çok kötü görüyorum.

Sıramı beklerken, demek burada da böyle kaos oluyor diye düşündüm.

Bodrum'da "*Kibarlık Budalası*", oyunundan bir gün önce, son provamızı yapıyorduk. İnanılmaz kötüydük. Sahne giriş çıkışları karışmış, replikler akıllarımızdan uçup gitmişti. İlk sahnede rol gereği dayak yiyordum ve kolum kırı-

lıyordu ama sargı bezi bulamıyorduk. Unutulmuştu... İkinci sahnede hizmetçi rolüm vardı. Yemek masasına tepsiyle su taşırken kristal bardağı kırıyorduk. Kısaca hepimiz dağılmıştık.

O yılki hocamız tiyatro sanatçısı *Aylin Önder*'i bir ara bahçede oturmuş iki elini kafasına sarmış arkadaşına: "*Ne yapayım Halk Eğitim Müdürlüğü'ne bu yaşta ancak bu kadar yapabiliyorlar der geçerim.*" dediğini duymuştum. Aslında ben hocamızın yerinde olsam daha neler derdim kim bilir? Canım hocam. Çok nazik... Yanına gidip "*Çok haklısın ama merak etmeyin.*" demiştim büyük bir güvenle. Çünkü biliyordum ki ekip asla provada yaptığını sahnede yapmıyordu. O gün de yapmamıştı.

Salon doluydu. Belediye başkanı oyunun muhakkak çok kez sahnelenmesini sağlama çağını söylemişti

Barış Manço Kültür Merkezi'ndeki oyuna üniversiteden ve işyerinden arkadaşlarım gelecek. Onlar elbette her tür beğenirler ama *Aydın* da gelecek. Teknik eğitiminin yanı sıra, edebiyatın neredeyse tüm sanat kollarını deneyimleyen, başarılı kırk yıllık kardeşim. Evet biraz da ondan korkuyorum. Pat diye her şeyi söyleyebilir.

Oyun başlamak üzere. Sağ ve sol kulislere yerleştik. Her kulisin bir sorumlusu var. Bizimki de *Ekrem*. Müthiş bir genç. Oyunlarda yardımcı karakterlerde rol alırken, dekor ve bizim giriş çıkışları hep o kontrol ediyor. Çok başarılı. Hayran kaldım.

Salon dolu. Çıt yok. Önsöz için sahneye çıktım. Karşımda inanılmaz bir ışık. Ardını seçemiyorum. Sanki simsiyah bir duvara bakıyorum.

Önsözü bitirip alkış seslerini duyduğumda birden rahatladım. Tanıdıkta bu rahatlık. Güvenli adımlarla kulisteki yerime döndüm. Sunum sıramı beklerken, soluk almak için vaktim var. Acaba ilk oyunumda, "*Kadınlar*

Savaşı"nda da bu kadar heyecanlı mıydım diye düşündüm. Yoktu... Acemi rahatlığı olsa gerekti. Çünkü savaştan sonra çılgın alkış sırasında seyirciye zafer işareti yaptım diye hocadan fırça yemiştim. O gün, asla seyirciye bakmamayı öğrenmişim. Hep karşımdaki siyah duvar ya da reji odası... Seyirci ile en ufak bir temas yok.

Kulis karanlık... Bir şey okumak mümkün değil. İçimden tiradımı unutmamak için tekrarlar yapıyorum. Bir ara aç olduğumu hissettim. O zaman hatırladım Bodrum'da oyunumuzun birinde yemek sahnesi vardı. Evlerimizden en lüks kristal ve porselenleri getirmiştik. Hem güzel görünsün, hem de oyundan sonra tüm ekip topluca yemek yiyelim diye masayı da donatmıştık. Salon tam doluydu. Oyun bittikten sonra seyirciler sahneye gelmeye başladılar, hepimizle ayrı ayrı fotoğraf çektiriyorlar ve sohbet ediyorlardı. Bizler mutluluktan uçuyorduk. Seyircimizi uğurladıktan sonra, yemek için masaya gittiğimizde ne görelim? Masada hiç yemek kalmamıştı. Bodrum seyircisi masamızı açık büfe gibi kullanmıştı.

Gülümseyerek Kadıköy seyircisinin karşısına çıktım. Anlatıcı olarak *Türkan Saylan*'ı sundum. Sonra sahnede ceketimi çıkarıp doktor önlüğümü giydim. Stetoskopumu boynuma taktım. Sahnenin ortasına geldim. Hiçbir aracı olmadan, seyirciyle baş başa kaldığım o an ve o sevimli karanlık duvar... *Türkan Saylan*'dım artık.

... Ve selamdayız... Alkışlar... İçim sımsıcak... En güzel hediye...

Her şey bu an içindi. Bodrum'da bir sokak panosunda başlayan yolculuk bitmemiş sürüyordu. Seçim bahanesiyle sahne almamız engellense de, pandemi yüzünden aylarca kapalı kalsak da, o belirsiz günlerde hiç tiyatro yapamama korkusunu en derinlerimiz kadar duyumsasak da sürüyordu işte...

Ben Anadolu ekibi

Kulise ilk gelen genç bir karı koca oldu: "Siz doktor musunuz?" diye sordular bana. "Anlatıcıdan sonra, birden bambaşka bir insan oldunuz, bir doktor oldunuz, çok beğendik." dediler. Ben: "Ne çok istemişim doktor olmayı, kazanamayınca olamıyorsun tabii." deyince hep birlikte güldük.

Her yeni oyun, her birimizde insan biriktirir. Doktor da oluruz, hizmetçi de, bir bakmışsınız bir prenses, ya da bir köle. İnsanları daha iyi tanımamıza, ayna olmamıza neden olur. Onları oynarız aslında. İyiyi kötüyü, doğruyu yanlış göstermek ödevimiz.

Tiyatro, müthiş bir kültür ocağı, öğretici, besleyici ve sevecen bir kaynak aynı zamanda... Birlikte ekmek, biçmek, pişirmek, pişen yemeği seyirciyle birlikte aynı sofrada paylaşmak... Seyircinin alkışı, mutluluğu, gerçekte hepimizin mutluluğu...

"Söz uçar yazı kalır" diye meşhur bir söz vardır. Bence tiyatrodaki bu yazı buğulanmış cama yazılır ve yazı bir süre sonra uçar gider. Sonra yeniden yazılır... Oyun da öyle bir şey.

Her sahnelendiğinde daha da güzelleşir, olgunlaşır. Seyircinin yaşamında oyundan sonra bir farklılık yaratmak için uğraşırız bir yandan da. Bunu başarıyorsak ne mutlu bize...

Beni bu yola iten, içgüdülerime, duygularıma minnettar hissediyorum.

Sanatçının, her zaman içinde bulunan gündemden memnun olmayıp, gelecekte daha iyi bir dünya oluşturmak, dünyaya sanat yoluyla katkıda bulunmak gibi görevi vardır. Her zaman yarını düşünmelidir, yarını... Hiçbir düşünüş için geç kalınmaz.

Önce Aydın'la arkadaşlarıma, Bodrum'da tiyatro sevgisini olgunlaştıran Cengiz Tunç'la, İstanbul'da destek olan Gülin Ekşi hocalarıma, ekip arkadaşlarıma, izlemeye gelen tüm tiyatro severlere ve tiyatro sevdama paylaşmamama olanak sağlayan Artı Kültür Sanat Fanzin ekibine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

SÖYLEŞİ

12 Mart 2022 tarihinde konuğumuzdu.

POSTMODERNİZM

12 Mart tarihli çevrimiçi söyleşimizin konuğu felsefe öğretmeni dostumuz Ayten Yılmaz'dı. Günümüzde kafaları karıştıran, karıştırmakla kalmayıp bilinçleri dumura uğratan, sanatta yozlaşmaya yol açan "postmodernizm" kavramını tarihsel sürecinden başlayarak enine boyuna anlattı. Soru-yanıt bölümüyle de ayrıntılara girdi. Ayten Yılmaz'ın açılış konuşmasına temel olan yazısını yayınlıyoruz.

1- Modern-Modernite-Modernizm

Modern

Açıklık, özgürlük, otoriteden bağımsızlık, en son ve en yeni dile getirilmiş düşünceler üzerine bilgi.

Modern kavramı ilk kez 5. yy da Hıristiyanlığı pagan kültüründen ayırmak için kullanıldı. Kökeni itibariyle şimdiki eskiye göre olumlayan bir anlamı bulunan Modern kavramı, Hıristiyan Orta Çağında modernitas kavramıyla yeni olan ama gelenekçe kutsanmış olanı kötülemek amacıyla kullanılmıştır.

Modern kavramında esaslı değişim Rönesans'la başlar. Antik Çağ, Orta Çağ ve modern dönem olarak ayrılan bu sınıflamada modern dönem karanlık ve uzun bir uykudan uyanmayı anlatır. Bunun anlamı daha iyi geleceğe doğru bir sürecin başlamasına

duyulan inançtan çok antik olanın yeniden keşfedilmesidir. 17. yüzyılda doğa bilimleri ile beraber modern kavramı antik olandan üstün ve yeni bir dönemi anlatır.

Orta Çağ skolastiğinin karşıtı olan modern *Descartes* ve *Bacon*'la başlayan felsefe, bilim ve bilimsel yöntemi, *Galileo* ile başlayan yeni bilim anlayışını niteler. Bilim yöntemi artık deneysel yöntem (tümevarım), felsefe de insanı merkeze alan bakış açısidir. Modern aynı zamanda aydınlanma geleneğini, rasyonal bilim ve yöntemin her alana uygulanabileceğini, uzmanlaşmış kültürün bilim yoluyla korunduğu birikimin günlük yaşayışı zenginleştirilmesi gerektiğini savunan yaklaşımı da anlatır. Teknolojinin yükselmesiyle ekonomik örgütlenmenin yeniden biçimlenmesini, soyut tanrısal devletten burjuva devletine dönüşümünü de anlatır.

Modernde en dikkate değer değişiklik teknik ilerleme, emek dünyasıyla endüstriyel dünyada yaşanan alt üst oluşturdur. Endüstriyel yapı tek biçimci bir sıra düzeni yaratır. Ekonomik açıdan devletler ve bireyler arasında karşılıklı bağımlılık yaratır.

Modernizme geçişi belirleyen dört devrim;

- Bilimsel,
- Siyasal,
- Kültürel,
- Teknik ve endüstriyel devrimdir.

Bilimsel Devrim

Newton'la başlar. Yerçekimi yasası iki dünya arasındaki kopuştur. *Laplace*'in evrensel mekaniği, *Einstein*'in görelilik kuramı bilimsel devrimlerin içindedir.

Siyasal Devrim

İngiltere, Amerika ve Fransa'da rasyonal devlete geçişle modern demokrasinin belirmesidir. Burada belirleyici unsur, artık iktidarın kaynağı Tanrı, karizmadır, gelenek değildir. İktidarın kaynağı halkın ortak iyiliğini sağlamasından geliyordu.

Ayten Yılmaz

Kültürel Devrim

Düşüncenin laikleşmesi, rasyonelleşmesi. Buna göre din ve vicdan özgürlüğünün birey, toplum ve devlet düzeninde sağlanması.

Teknik ve Endüstriyel Devrim

El emeğinden makineleşmeye geçiş, seri üretim, emeğin uzmanlaşması ve örgütlenmesi.

Modernite

Şimdiki zamanın temel özelliklerini, kendine özgü olanını önceki çağ ile karşılaştırılmasıyla kavrama fikrini anlatır. Modernliği belirleyen de bu karşılaşmada yapılan farklı ölçütlerdir. Modernitenin ne zaman başladığıyla ilgili farklı tarihler verilir. Kimilerine

göre dinsel bir dünyadan, rasyonel bir dünyaya geçişi anlatan Rönesans'la, kimilerine göre kapitalizmin ortaya çıkışıyla, kimileri de endüstrileşme süreciyle belirlenen 18. yy son çeyreğinden başlatırken, kimileri de kültürel dönüşümlerin çok hızlı yaşandığı 20. yy başlatır.

Modernizm

Bir inanç sistemini ya da öğretiyi, değişen koşullara uygulama eğilimini anlatır. Özel olarak da modernizm Batı'da 19. yy sonlarında ortaya çıkan kentleşme, endüstrileşme süreciyle birlikte kilisenin teolojik öğretilerinin, geleneksel otoritenin çöküşü, liberal demokratik düşüncelerin yükselişi, modern bilimin etkisiyle dünya görüşlerinin değişmesini anlatır.

2) Postmodernizmin Haritası

Postmodernist anlayış 1914-1920'li yıllarının başında konstruktivizmle başlatılır. Buna göre yalın şekiller ve malzemelerle teknik temeller üzerinde biçim oluşturmaktır. Buna örnek olarak Rusya da devrimin başlarında yalın bir sahne düzeniyle işçi emeğinin ve üretiminin anlatılması yapılmıştır. Amaç sanayileşmeye karşı duyarlılık gösteren; biçimsel estetiğin yerine işlevsel olanı koyan anlayışı göstermektir.

Arnold Toynbee "Bir Tarih İncelemesi" adlı kitabında modern dönemin Birinci Paylaşım Savaşı ile bittiğini bundan sonraki dönemin de post-modern dönem olduğunu belirtir. Postmodernizm Birinci Paylaşım Savaşı sonunda başlatılsa da düşünsel temelleri *Nietzsche*'ye kadar uzanır.

Amerika'da yayınlanan çeşitli dergi ve yayınlarda 30'lu ve 50'li yıllarda postmodern

söylemler dillendirilir. İkinci Paylaşım Savaşı sonrası sınıf bilinci yerini kitle kültürüne bırakması, siyasi kurumların iflasın eşğine gelmesi, yarı sportif, özel eğlence programına dönmesi. Buna göre batılı işçi hareketleri geri çekilir. Diğer belirgin özellik de toplumda aşırı tüketici dinamikler ortaya çıkar.

Postmodernizm 60'lardan başlayarak ve gerçeküstücülük gibi avangart hareketlerle hız kazanır. *Domuzlar Körfezi*, sivil haklar hareketleri, kampüs ayaklanmaları, savaş karşıtı gösterilerle Amerikancı bir yapıya bürünür.

70'lerden itibaren 60'lı yılların temel var sayımları dönüşüme uğrar. Pop, rock, cinsellikte tabuların yıkılması gibi durumlar giderek ticarileşmeye başladığında bu anlayış tükenişe geçmiş gibi görünüyordu. 60 yılların o iyimser yaklaşımı yerini daha temkinli yaklaşımlara bıraktı. Kadın hareketlerinin önemi, sanat, edebiyat, film, eleştiri alanlarında kadınların daha özgüvenli ve yaratıcı çıkışları oldu. Ekoloji ve çevre sorunlarına duyarlılık derinleşti.

1979'da *Lytord "Postmodern Durum"* kitabıyla Postmodernizm tartışılmaya açıldı. Mimarlık, felsefe, edebiyat, görsel sanatlar alanlarında yeni kültür biçiminin işareti olarak postmodernizm, modernizmin sorgulanması ve aşılması anlayışına dönüştü.

3) Modern bilimin eleştirisi

Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger, Foucault itham ve suçlamalarla modernizmi ve modern bilimi eleştirirler.

Bilimin merkezî bir rolle ötekini bastırması, dışlaması, tahakküm altına alması; teknolojiyle doğada yaptığı tahribat gibi getirdiği sonuçlarla bilim eleştirisi yapılır.

Bilimin vaadi bütün insanî sorunları çözmekti. Bilim sorunları çözmediği gibi insanlık için çok trajik sonuçlar da doğurdu. Modern bilim Batı'nın kendi tercihlerini meşrulaştırma aracı oldu. Nükleer silahlar, kimyasal atıklar, insanlık için açık bir tehdit hâline geldi. Açlık, yoksulluk, çevre kirliliğine bilimin

getireceği bir şey var mıydı, yoksa teknoloji ile birlikte artan bir yoksulluk, çevre kirliliği mi olacaktı.

Batı dışında kültürleri, Batı'nın egemenlik altına alması, bilimin sömürü aracı olarak kullanılması, sınırsız hâkimiyet ve teknolojilerin insanlığı ekolojik felakete sürüklenmesi eleştirilmiştir.

Kierkegaard, insanı kendine yabancılaştıran şeyin bilimin nesnellik ideali olduğunu açıklar.

Foucault'da sosyal bilimlerin toplumları kontrol amacıyla kullanıldığını dile getirir.

Husserl için modern bilim, dünyayı kontrol amacıyla matematikselleştirilmiştir. Böylece mekanik bir dünya resmi yaratılmış ve dünya bir nesneye döndürülmüştür.

Postmodernizm uluslararası kabul gören modernist kavramların yüzyıla yakın kurulan egemenliğinin sorgulanmasıdır. Pozitivizm, rasyonalite, bilim ve tekniğin gelişmesine duyulan inancın, standart nesnelere üreten modernizm karakterinin karşısına toplumsal çeşitliliği, parçalılığı benimseyen bir yapıya dönüştü ancak en büyük çıkış enformasyonla birlikte oldu.

Bu kültürel kopuş 68'den sonra ortaya çıktı. Özellikle değerler yeniden sorgulandı. Hiyerarşiye karşı anarşi, yapılanmış tasarımlardan dekontriksiyona (şekilsiz yapılar), kolektif değerlerden bireysel özgürlüğe uzanan bir karşı duruşu söz konusudur. Bilgi bakımından önemli olan doğru bilgiden çok, doğru bilginin işleyiş mekanizmalarının deşifre edilmesi buna göre yeni doğruların oluşturulmasıdır.

Post-modernizm pozitif bilimin kesinliğinden belirsizliğe; göreceliliğe geçişi karakterize eder. Dini alana dönüşü de anlatır. Din, belirsizlik içinde yaşanan dünyada sığınılan bir liman gibidir. Bu da yeni tarikatların doğmasına neden olur.

Postmodernizm, siyasal yönelimleri bakımından hem radikal, hem de muhafazakar yanı vardır. İki yönelim de aynı noktada ola-

bilir. Çünkü postmodernizmin tutarlılık gibi bir kaygısı yoktur.

Postmodernizm bilime karşı olmaktan çok modernizmin bilime verdiği rolün aşırılığını eleştirir. Güç merkezlerinin bilimi kullanarak, bilimsel söylemlerle olguları kabul ettirilmemesini eleştirir. Çünkü bilime ulaşmanın yolları eşit değildir. Bilimi elinde bulunduranlar, bilimi bilime erişemeyenler üzerinde bir baskı, sömürü aracı olarak kullanmışlardır.

a) Postmodernizmin ideolojilere bakışı

Postmodernizm tüm ideolojileri reddetmez, ideolojileri sorunlaştırır. İlerleme, nesnellik, determinizm gibi modernist söylemleri yapı bozumuyla ele alır. Olgulara daha parçalı gerçeklikle bakar. Evrensel söylemlerin karşısında olup evrensel olanın yerine, lokal olanı ele alırlar.

Postmodernistlerin çoğu, eski Marksistler de dahil Marksizmi reddeder. Ama Marksizm önerilerine karşılık bir çözüm getirememişlerdir.

Postmodernizm için din insanın bir gerçekliğidir. Postmodernist söylemde bütün dinler eşit değerdedir.

Postmodernistlerin insana verdiği rol, *Protagoras*'ın ünlü sözü "insan her şeyin ölçüsüdür." söylemine göre anlamlandırılır. Üretilen tüm sosyal yapılanmalar insanın oluşturduğu anlamlar kümesidir. Gerçekliği insan yaratır, onu yıkar, tekrar yapar. Buna göre insan sosyal bir yapının içine sığdırılmaz.

b) Postmodernizm ve Sosyal Bilimler

Modernizmin indirgemeci yaklaşımına karşılık postmodernizm bakış açısını ele alır. İndirgemeci yaklaşım; tüm sosyal yaşamı, sınıf ilişkilerine, ekonomiye, topluma, psikolojiye indirgeyerek açıklama çabasıdır. Buna karşı postmodernizm bakış açısını ele alarak olayların her bir özelliğinin bir yönüne odaklanarak inceleme çabasıdadır. Bu anlayışla

determinist tüm yapılara karşı indeterminist anlayışı getirir. Tüm belirlenimci yasaları reddeder. Mutlak zaman anlayışına karşı *Einstein*'in görelilik anlayışını kendine temel oluşturur. Çizilmiş sınırlar yerine sınırların iç içeliğiyle disiplinler arası ortak çalışmalarla olayların daha bütüncül olarak kavranabileceğini savunur.

Kaynakça

- 1- Felsefe Tarihi - Ahmet Cevzici.
- 2- Felsefe Ansiklopedisi - Ahmet Cevzici.
- 3- Modernite Versus Post-modernite - Mehmet Küçük.
- 4- Bilim ve Bilimsel Yöntem - Alaaddin Şenel.
- 5- Felsefe Toplum Bilimleri ve Tarihi - Taner Timur.

Katılımcı Yorumları

Gülay YEŞİLİPEK - "Modern Bilim" Bir Özne midir?

Ayten Yılmaz arkadaşımızın, bizlere modern, modernite, modernizm ve bunların eleştirisi olarak tanımlanan postmodernizm üzerine anlattıklarında en çok dikkatimi çeken: "modern bilim eleştirisi" oldu. Yukarıda ayrıntısını okuyabileceğiniz gibi, insanlığın uğradığı yıkımlardan, savaşlardan, atom bombasının patlatılmasından, nehirlerin kirlenmesinden... bunun gibi insanlığın çektiği türlü acılardan hep bu modern bilim sorumlu tutuluyor. İnsanlara bu yıkımlar ve acılardan sığınacakları liman olarak da din gösteriliyor.

Bu noktada durup düşündüm: Modern bilim bir özne mi ki, yapıp edilenlere tek başına karar veriyor, tüm bu yıkımlara neden oluyor? Yine yazıdan anladığımız kadarıyla postmodernizm Marksizmi reddediyor. Peki kapitalizmi eleştiriyor mu? Dünyayı yeniden yeniden paylaşmak için savaşlar çıkaran emperyalizm üzerine de bir şeyler söylüyor mu? Sanırım bu noktalara değinmiyor.

Acaba diye düşündüm: Dünyayı yeniden yeniden paylaşmak için savaşlar çıkarırlar, tek dertleri sermayelerini artırmak olan kapitalistler, sömürücüler... tüm bu sömürleri, neden oldukları yıkımları gözlerden saklamak için mi postmodern söylemler geliştirip önümüze sürüyorlar.

Ben bilimin insandan, toplumdan yana kullanılmasından yanayım. Çözümün bu olduğuna inanıyorum. *Taylan Kara'nın* şu sözlerini de bu konuya çok uygun buldum:

"Aydınlanma kurumları yerleşmiş bir toplumdaki aydınlanma eleştirilerini, aydınlanmadan nasibini alamamış bir topluma olduğu gibi aktarmak, o toplumu aydınlanma öncesi çağa itmektir." (Taylan Kara, Edebiyatla Ahmaklaştırma Felsefeye Çökertme-3, Bulut Yayınları, İstanbul, 2020.)

Afrikalı bilgenin sözlerini hatırlayalım: *"Beyaz adamlar geldiğinde onların ellerinde İncil, bizlerin de toprakları vardı. Gözlerimiz kapatıp açtığımızda gördük ki, İncil bizim elimizde topraklarımız da onların olmuştu."* Bu sözleri de çok anlamlı bulurum. Hele ki yaşadığımız bu yıllarda.

Şükran CEYHAN - Her zaman engin bilgilerinden yararlandığımız, değerli felsefe öğretmeni, sevgili arkadaşımız *Ayten Yılmaz*; 12 Mart 2022 tarihinde postmodernizmin tarihsel süreci ve ortaya çıkış nedenleri konusunda hazırladığı sunumunu keyifle dinledik. Özellikle *Taylan Kara'nın* kitaplarından ve konuşumuz olduğu o eşsiz toplantıdan sonra çok güzel bir katkı sağladı. Postmodernizmin bilim ve sanat alanında getirdiği eleştirilerle, özellikle nesnel gerçeklik algısına yaptığı saldırılarla, edebiyat ve sanat alanında tam da egemen sınıfların istediği itaat eden insan modelini yaratmadaki fonksiyonunu anlamamız için çok etkili oldu. Anlaşılan o ki, biz bu postmodernizmle daha çok uğraşacağız. Bu akımın özellikle edebiyat

alanında yaptığı yıkımlara karşı, kitap irdelemelerimizle, farkındalık yaratmaya devam ederek yol alacağız...

Aydın KARAKÜÇÜK - "Postmodernizm" sözcüğü dilimize pelesenk olmuştur ama yolda sıradan bir insanı çevirip sorsanız anlamını büyük bir olasılıkla bilemeyecektir. Az biraz bilgisi olan, en azından duymuşluğu olan biri de olumlu bir kavrammış gibi anlatmaya çalışacaktır bence. Bunu normal buluyorum. Günümüzün egemen kültür sanat ideolojilerinin bombardımanı altındaki bir kitlenin bilincinden nasıl farklı bir sonuç çıkmasını bekleyebiliriz ki?

İçki nasıl şişede durduğu gibi durmuyorsa, postmodernist yapıtlar da yerinde durmuyor. İnsan bilincinde iyiye, güzele, hakça yaşama kısaca insana ait ne varsa saldırıp yok etmeye çalışıyor. Beyni kemiren virüs gibi. Çünkü postmodernizmin insanı uyuşturan, bağımlılık yapan bir yönü var. Örneğin, *Orhan Pamuk* okuyan biri iki hafta geçmeden ne okuduğunu unutuyor, ancak *Orhan Pamuk'un* yeni çıkan bir kitabını almak için ilk günden kitapçılara koşuyor. Başka bir örnek vermek gerekirse postmodernizmi benimseyen bir kişi, *NBC'nin* kendine saygısı bile olmayan, sıkışmış, çaresiz, zavallı sözde aydın karakterlerini hayran hayran izler. Onlarda kendini bulur, olumlar.

Peki çare ne? Yanıt: Gerçekçilikten kopmayan sanat yapıtlarından beslenmektir. Bu ne kadar mümkün? Günümüzde oldukça zor bir iş. Sabır ve emek isteyen bir süreçten geçmek gerekiyor. Hele ki reklamlarla, ödüllerle birçok yapıt, sanat eseri gibi sunulup bombardıman edilirken... Bütün bunlara rağmen kurtulmak zorunda insan. İnsan bir yerde kendini keniden kurmalı. Bu süreci geçenler için postmodernizm artık tehlike olmaz/olamaz. Yoksa sağa sola savrulan, yaşamını postmodern yaşayan insan olur çıkılır diyorum.

*Bir öykü ya estetikdir ya da sıfırdır.
Öykü yazmanın da okumanın da estetik
bilinç gerektirdiğinin farkındayız...
Artı Kalkışma Grubu olarak çevrimiçi atöl-
ye çalışmalarında postmodern edebiyatın
bilinç yıkımına karşı gerçekçi edebiyatı
savunuyoruz. Estetik değeri olan yapıtlar
üretmeyi amaç edindik.*

Esen KARAKÜÇÜK

ÇORBA

Ah sevgili can kardeşim, hastalandığımı duydum da koşup geldim. Yatak döşek oldu dediler, görmesem inanmazdım. Toparlayacağım seni hızlıca, hiç tasalanma. Kalkma sakın, rahatsız olma. Şu koltuğa ilişirim ben. Demek doktor ilaç bulamayınca... Ahh ah hep öyle... Nasıl da haberim olmadı? Bilseydim, o ağır günlerinde sana kriz çorbamdan yapıp getiriverirdim. İlacını, her bir şeyini bulup buluştururdum. O saat ayağa kalkardın sen de. Neyse, iyisin biraz değil mi şimdi? Yapıp getirdim işte bak. Şifa olacak sana, göreceksin. Şu masaya koyayım da, ilacından bir saat sonra içiririm sana.

"Kriz Çorbası" dedim he, evet eveet... Nasıl mı? Hah ha... Haklısın. Görüşmeyeli epey zaman oldu. Benim bol vitaminli, her derde deva "krizde balık çorbası" icadımı nereden bileceksin? Haa biliyorum, bilmez miyim? "Balık yüz liradan aşağı değil ki" diyorsun.

Orasını çözdü bu kardeşin merak etme sen. Senaryosu, yapımcısı, oyuncusu, isim babası benim bu hikayenin. Çare bende... Hem ne çare, dinleyince sen de şaşacaksın... Ya yaaa... hah ha... Dur dur, hasta yatağında boğulacaksın şimdi. Gülme yahu! Sakin ol, gülme! Öğreteceğim sana da. Sabırlı ol. Tabi biraz yetenek gerekiyor, heh he... İnanmazsın ama ben yirmi liraya çıkardım bu çorbayı geçenlerde. Hem de iki litre kadar, tam şööyle bir şey...Ya yaaa... Bol bol içtik torun torba anlayacağın. Sıcak sıcak çok iyi geliyor ki sorma. Şu karda kışta ısınmayan kemiğin kalmıyor. Güzel mi? de laf mı cancağızım? Bu çorbayı içmeden ölen pişman... Hay benim, ben, yani şey... Bilirsin öyle denir ya, yoksa sen turp gibisin... Beni üzme şimdi. Hiçbir şeyin yok senin can kardeşim. Zıpkın gibi ayağa kaldıracığım seni. Göreceksin. Hem neşen de yerine gelecek. Hele bir anlatıvereyim önce sana... Bak dinle...

İşe pazardan başlıyoruz. Dedim ya yirmi liran olacak baştan. Balık ana malzeme. Önce onu almak gerekiyor, kambersiz düğün olmaz değil mi? Doğru balık tezgahına gidiyorsun sen de. Yalnız işin püf noktası şu: Saat dörtten sonra gideceksin. Öyle yapacaksın ki esnaf artık kalanları da bitirip gitme derdinde olsun. Yanaşıp hamsi mi olur, istavrit mi olur ucuz balıkları inceleyeceksin. İnceledin mi? Adam sana soracak: "Kardeşim ne isti-

yorsun?" O saat, cevabı yapıştırıracaksın sen de: "Ben şöyle en minik balıkları indirimli almak isterim. Uygun mudur?" Arkadaşın işine gelir bu teklif. Çünkü o, fiyat düşmesin diye, ufakları ayıklıyor: "Tabi seçeyim sana biraz. Bak buralardan sen de seçebilirsin. Al şu torbayı. İstavrit, hamsi kırk lira, sana yarım kilo on olur." der. "Tabi" dersin sen de. Başlarsınız birlikte minicik balıkları seçmeye. Ooo... Bir bakarsın yarım değil bir kilo olmuş. Gene de verir sana adam fazla fazla. Bazen para almak istemez ama onurlusun ya, verirsin sen on lirasını. Sonra efendim, sırada sebzeler var. Sana kereviz, patates, soğan, havuç, sarımsak, limon filan lazım. Sebzeçiler çürük olanları ayırıyorlar kenara. Onlara yanaşır sorsun: "Al kardeşim al" derler. Biraz bozukluk verirsin bazen. Zaten ya satamazlar onları ya da ihtiyacı olanlara ayırırlar. Kim bilir, belki de kendilerine...

Aç, açın halini anlar her zaman. Ama canım kardeşim, laf aramızda, sülük masum kalır iliğimizi sömürenlerin yanında. Onlar halimizi anlar diye beklemiyoruz elbette amma, ocağımıza incir ağacı dikmelerine de eyvallah mı diyelim yani? Yetti artık yahu! El birliği etmişler akıllarınca uyuturlar herkesi. Üç kuruş emekli maaşımıza bile göz dikti kansızlar. Yaban ellere taşı toprağı satıp dururlar hala... Duydun sen de değil mi? Eskiden yoktu böyle şeyler; Okulu, hastaneyi, elektriği unutacağız yakında. Vah başımıza ki... Ama iki elim yakalarındadır... Senin de öyle bilirim biliriimmm. Neyse kardeşim. Bunları konuşup canımızı sıkmayalım. Nerde kalmıştım? Haaa... Topladın mı alacağın sebzeleri? Ekmek mi? Onu da, önceki günün ekmeklerini, yarı fiyatına alarak hallededeksin artık...

Devamı evde ve bundan sonrası çok kolay olacak. Yalnız unutmadan diyeyim, pazarda limona dikkat et kardeşim. Amman haaa... Büyüklerinden alırsan, yirmiyeye pazardan çıkmayı rüyada görürsün. Onun da ufaklarını almalısın. Gelelim işin en keyifli kısmına: İlk iş olarak balıkları en ucuz sıvı yağla bir güzel

kızırtıyorsun. Kızarttın mı? Sonra... Hepsini evdekilerle afiyetle ye. Ne o? Şaşırdın mı? Hah ha... Hem de pazarda, hani kenarda bulduğun yeşilliklerle hazırladığın bol limonlu soğanlı salatayla birlikte... Oohh yarasın... Önce gözü doymalı yavruların değil mi cancağızım? Sizin de tabi... Hah ha anlıyorum, tabi orasını düşünmez olur muyum hiç? Talsalanma, çorba da yapacağız. İşin sırrı her zaman ayrıntıda gizlidir, unutma bunu; Kulağını iyi aç şimdi: Bir kere kılçıkları yemeyecek evdekiler. Bu şart. Baştan söyleyeceksin herkese. Benimkiler öğrendi artık. Kılçıklar yok mu o kılçıklar, bir de hani o kafalar, kuyruklar... Ne lezzet katar çorbaya bilemezsin. At onları tencereye. At, at, attın mı? Bas üstüne şimdi suyu, korkma. Sonra sebzeleri iri iri doğra. İri iri doğra ki sonra kılçıklardan ayırabilesin değil mi cancağızım? Binbir emeklerle topladığın sebzeleri çöpe atacak değiliz ha? Evveet, pişti mi sebzeler bir güzel? Pişti yaaa, evet evet... Bayağı öğrendin sen de bak... Kafanı sallıyorsun hemen. Hah ha haaa... Şimdi sebzeleri bir bir suyun içinden seç bakalım. Sonra bir güzel ez onları. Çatal-la canııııııı. Ne var sanki? Ezdin mi ezdin, aferin sana. Şimdi ver hepsini, süzölmüş balık suyunun içine, bas tuzunu da, kaynat bir güzel, işte kriz çorban hazır... Ne kaddaarr kolaymış değil mi?..

Aslına bakarsan böyle değildim eskiden. Sen de böyle değildin. Çok değil on beş yıl öncesi. Pazardan çürük toplayanlara bakıp acırdım o zamanlar. "Onların kaderi bu" diye düşünürdüm. Kader... hıh... Herkesin başına çorap örölüyormuş oysa. Üzülürdüm ama oradan uzaklaşınca aklımdan giderdi o manzaralar... Asıl o zaman kolaydı her şey benim için. Yine dert çoktu da, bugüne göre yaşar giderdik bir şekilde işte. Şimdi çürümüş ıspanak gibi koktu bu düzen, öyle kolay düzelmez. Kolay demiştim ya, bakma sen... Dur, sen konuşmaya çalışma, yorulma, dinle sadece. Dinlen yatağında güzel güzel... Bazen utanıyor tabi insan, o manzaraların içinde yaşarken laf aramızda... Başını niye duvardan

yana çevirdin kardeşim? Cesaretini göreyim gözlerinde, yüzünde gülümsemeni... Yoruldun sanırım, tamam... Nasıl rahatsan öyle yat sen. Ama gene varız madem, umut bitmez kardeşim. Karşı çıkarız biz de. Çıkarız değil mi? Ayakta da kalırız bir şekilde, düşüremezler asla bizi. Ufak limonların suyu yokmuş... Hıh, neden üzülelim buna değil mi? Keseriz ortadan, atarız kaynayan çorbanın içine. Ohh, bol limonlu oluverir çorba. Limon ağacı bile üretiriz birlikte değil mi? Tüm dostlara yetecek kadar hem de... Can yoldaşım benim... Kardeşim...

Haa sen çorbayı düşünüyorsun anladım-mm. "Bir kilo balığı beş kişiye yedirdin, bir çorba ile de doyurdun, kimi kandırıyorsun." diyorsun. "Eh sen de haklısın" derdim ama öyle değil o iş. Neden mi? Bitmedi ki efsanenin gizemli sırları... Saysam da bitmez... Bir, bayat ekmekler. Onlar doyuracak onlar... Hem de ağız tadıyla. Kıtır kıtır kızartacağız onları... Hı? Nasıl ama? Enfes olacak çorbanın yanında. İki, limonların kerameti saymakla bitmez... Seni ayağa kaldırmak bunlardan biri mesela... Kendi kendime konuşa konuşa her şeyi çözdüm ben, inan sen can dostuna kardeşim. Pek çok gizemli sırrım var daha da... Sırası gelince hepsi. Heh he... Diğerleri bir yana, bak kriz çorbamın şahane olduğunda iddialıyım. Çorbam neredeyse ödül alacak. Ödülü hak etmiyor mu sence de? Hah ha haaa... Çorba dedikçe acıttık be koçum, benim de canım çekti. İçelim mi artık kriz çorbamızı, krize inat ha? Ne dersin? Senin de canın çekmiştir şimdi değil mi? Çekmiştiiiiirrr, bilirim ben... Şöyle limonlu miss gibi sıcacık... İç de, toparlanıver çabucak sen de. Kalktım işte... Bir koşu ısıtıp getireceğim hemen. Nasıl da keyifleneceksin ellerimden lıkır lıkır içerken... Haydi artık şöyle doğruluver azıcık sen de. Şu yastığı koyayım mı başının altına? Ama sonra uyursun canım kardeşim, uyumak yok şimdi... Çorbadan sonra... Önce döndüreyim seni... Kardeşim gayret et biraz ama. Bak bana... Bak amaaaa!.. Bana baksana canım kardeşiiiiimmm. Cancağıziiimmm?

Ş İ R

Güldane BULUT

EMEĞİN TÜRKÜSÜ

Omuz omuza halaya duralım
Emeğin kürsüsünü meydanlara kuralım
Çıkrıklar döndükçe alın terinin türküsüne
alkış turalım.

Toprağa dikilen fidan tomurcuklanır
Estikçe rüzgar çatlayan kozada
Pamuklar yaprak üstünde nazlı nazlı
dalgaları

Toprağın üstünde boy veren,
Fidanın dibine düşen alın terinin
Türküsü meydanlarda söylenir
Omuz omuza halaya duralım
Emeğin sesine alkış turalım.

Fabrikada ipliğe döner kozalar
Makaraya sarılır nazlı nazlı
Nakışa tel tel durur iplikler
Çıkrıktan her nakış bin bir düşle işlenir
Çıkrıklara dökülen alın teri
Fabrika bacalarında duman olur
Süzülür meydanlara dökülür
Emeğin türküsüne alkış turalım
Omuz omuza halaya duralım.

Çıkrıktan çıkan pamuk kozaları
An gelir bedene sarınır tiril tiril mintan olur
An gelir omuzlarda efil efil şal olur
Emeğin kürsüsünü meydanlara kuralım
Omuz omuza halaya duralım
Çıkrıklar döndükçe alın terinin türküsüne
alkış turalım.